

University of Groningen

Engels leren spreken in het VMBO

Harskamp, E.; Linge, P. van

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2007

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Harskamp, E., & Linge, P. V. (2007). *Engels leren spreken in het VMBO: Een experiment met computerondersteund onderwijs*. Rijksuniversiteit Groningen: Pedagogische Wetenschappen en Onderwijskunde.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Engels leren spreken in het VMBO

Een experiment met computerondersteund onderwijs

E. Harskamp

P. van Linge

GION

Gronings Instituut voor
Onderzoek van onderwijs,
Opvoeding en ontwikkeling
Rijksuniversiteit Groningen
Postbus 1286
9701BG Groningen

Ontwerp:

H. van Dijk

ISBN:90-6690-992-7

© 2007. GION, Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en ontwikkeling.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission of the Director of the Institute.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Directeur van het Instituut.

Voorwoord

Dit is het verslag van een onderzoek naar een computer ondersteund spreekprogramma Engels voor de basisberoepsgerichte leerweg in het VMBO. In het verslag wordt een vraag van de vaksectie Engels van de Alletta Jacobs scholengemeenschap te Hoogezand beantwoord, over het gebruik en de effecten van een programma voor Engels spreken. Het programma is voor en met de school ontwikkeld en staat op een servercomputer van de school. Aspecten van het gebruik van het programma zijn organisatorisch, leerstofinhoudelijk en didactisch van aard. De onderzoekers zijn nagegaan op welke manier de leerlingen gebruik maken van het programma, in hoeverre er veranderingen optreden in het luisteren naar Engelse teksten, het Engels spreken en het zelfvertrouwen van de leerlingen. Er zijn regelmatig lessen bijgewoond waarin leerlingen het programma hanteerden.

Het onderzoek is gefinancierd uit het budget dat het ministerie van OCW jaarlijks beschikbaar stelt aan de VLPC voor de uitvoering van Kortlopend Onderwijsonderzoek op verzoek van het onderwijsveld. Dit onderzoeksproject is uitgevoerd binnen de onderzoekslijn 'Vormgeving van leerprocessen' van het Kortlopend Onderzoeksprogramma voor 2006 van de landelijke pedagogische centra (VSLPC).

Het rapport hadden we niet kunnen schrijven zonder de inbreng van de docenten Engels en in het bijzonder docent Jeroen de Jonge die er veel aan gedaan heeft om de voorwaarden voor het vlot gebruik van het programma te realiseren en de noodzakelijke ICT-ondersteuning goed te regelen. We bedanken de leerlingen bij wie we de toetsen konden afnemen en die de vragenlijst hebben beantwoord en de docenten met wie gesprekken zijn gevoerd en die enthousiasme toonden voor het programma. Met hen allen hebben we prettig gewerkt aan het leren spreken van Engels in hun onderwijs.

Egbert Harskamp (projectleider)

Groningen, juli 2007

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en onderzoeksvragen	1
1.2	Uitwerking van de onderzoeksvragen	3
2	Het spreekprogramma	7
2.1	Inhoud van de lessen	7
2.2	Didactiek van het spreken	8
3.	Onderzoeksopzet	15
3.1	Steekproef	15
	3.1.1 De onderzoeksprocedure	15
3.2	Instrumenten	16
4.	Resultaten	21
4.1	Voormeting	21
4.2	Implementatie van het programma	24
4.3	Bestede leertijd in de controlegroep	33
4.4	Eindresultaten	34
5.	Conclusie, discussie en praktische aanbevelingen	39
5.1	Conclusie en discussie	39
5.2	Aanbevelingen voor de praktijk	41
	Literatuur	43
	Bijlagen	45

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en onderzoeksvragen

Communicatief onderwijs in vreemde talen komt al jaren niet goed van de grond. Met name in het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (VMBO) komt de training van gespreksvaardigheid matig aan bod. Er is te weinig tijd voor instructie en ook het toetsen van spreekvaardigheid vinden leraren moeilijk te organiseren (*Inspectie van het Onderwijs, 1999*). Veel leerlingen hebben na enige jaren voortgezet onderwijs een ruime passieve woordenschat opgebouwd van Engelse woorden. Ze hebben voornamelijk op een schriftelijke manier woorden en zinnen geleerd. Het spreken is bij veel leerlingen nauwelijks ontwikkeld. Bij deze leerlingen is er niet alleen faalangst om tot spreken te komen, ze missen vooral de vaardigheid en de routine. De oorzaak van deze problemen ligt voor een belangrijk deel bij het bestaande onderwijs in de vreemde talen. Uit onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs (1999) blijkt dat de aansluiting met het basisonderwijs voor het vak Engels, sinds de invoering van het vak in het basisonderwijs in 1985, niet goed is. Tweederde van de leraren Engels is niet op de hoogte van de werkwijze en inhoud van het vak in het basisonderwijs. Het onderzoek van de inspectie laat zien dat er in lessen Engels in de basisvorming weinig Engels wordt gesproken. Leraren hebben moeite met het op gang brengen van een actief leerproces bij leerlingen. Leraren Engels achten zich niet altijd bekwaam om gespreksvaardigheid bij de leerlingen te trainen. Ook passen leraren Engels onvoldoende informatie- en communicatietechnologie toe in hun lessen.

Onderzoek (*Huibregtse, 2001*) laat zien dat er in de praktijk heel weinig werkelijke interactie in de klas plaatsvindt, zelfs bij docenten die in nabespreking menen daar adequaat aandacht aan te besteden. De interactievormen blijven veelal beperkt tot het stellen van halfopen vragen aan individuele leerlingen door de docent. Werkelijke interactie in de vreemde taal is zeldzaam, zelfs in klassen waar tweetalig onderwijs wordt gegeven (*Zomerman, 2005*). Hoewel het gebruik van de doeltaal als voertaal tot het vakdidactische profiel van de programma's moderne talen behoort, laat het onderwijsverslag over 2003/2004 van de Inspectie van het Onderwijs (2005) zien dat slechts een minderheid van de leraren de doeltaal tot op zekere hoogte als voertaal hanteert. Daardoor missen de leerlingen praktische oefenmogelijkheden in het gebruik van de vreemde taal (*Harskamp, Zomerman & Oonk, 2005*).

De problemen met talenonderwijs worden onderschreven door de Taakgroep Vernieuwing Basisvorming. In 2004 heeft de Taakgroep een eindadvies uitgebracht over de nieuwe kern-doelen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. In haar advies wijst zij erop dat het

onderwijs in het Engels dient voort te bouwen op de eerste kennismaking in het basisonderwijs. Een kerndoel van het vak Engels is om leerlingen te leren zelfredzaam te zijn in veel voorkomende communicatieve situaties. De mogelijkheden van de computer en het internet als hulp- en communicatiemiddel zijn daarin onmisbaar.

Uit onderzoek van het Gronings instituut voor onderwijsonderzoek (GION) is gebleken dat leerlingen wel degelijk vooruitgang boeken in spreekvaardigheid Engels als een beperkt aantal spreeklessen in het curriculum wordt opgenomen (*Harskamp, Suhre & Zomerman, 2005; Zomerman, 2005*). Deze vooruitgang in spreekvaardigheid is het duidelijkst te zien bij leerlingen met een laag beginniveau. Het onderzoek toont ook aan dat spreekonderwijs uitvoerbaar is, mits het goed wordt voorbereid. In het onderzoek is geen gebruik gemaakt van multimedia. Dit laatste is waarschijnlijk wel aan te bevelen, omdat leerlingen dan zelfstandig met de computer hun spreekvaardigheid Engels kunnen oefenen waardoor de plan- en organisatielast voor de docent kleiner wordt. De docent kan zich dan vooral met de begeleiding en evaluatie van het leerproces gaan bezighouden.

De veronderstelling in dit onderzoek is dat spreeklessen die via een computerprogramma worden aangeboden goed uitvoerbaar zijn als leerlingen met de computer zelfstandig aan de slag kunnen. Hiermee wordt voorkomen dat docenten zich overbelast voelen en er kan daardoor regelmatig worden geoefend in Engels spreken. Het is dan wel essentieel complete lessen met uitleg en opdrachten in multimedia aan te bieden. Er kan via de computer uitleg worden gegeven met tekst en plaatjes of met gesproken tekst. De spreekopdrachten kunnen worden opgenomen en naderhand door de docent worden beoordeeld. Door multimedia op deze manier in te zetten kan worden onderzocht in hoeverre met de computer de spreekvaardigheid Engels van VMBO-leerlingen kan worden verbeterd.

De onderzoeksvraag is als volgt:

In hoeverre kan de spreekvaardigheid Engels van VMBO-leerlingen door het gebruik van een multimedialprogramma worden verbeterd?

De deelvragen die hierbij horen zijn:

1. Is een multimedial lesprogramma voor spreekvaardigheid Engels uitvoerbaar in het VMBO?
2. Is een multimedial lesprogramma voor spreekvaardigheid Engels effectief en leidt het tot meer spreekvaardigheid, luistervaardigheid en betere zelfinschatting in Engels dan reguliere lessen Engels?

1.2 Uitwerking van de onderzoeksvragen

Onderwijs in spreekvaardigheid Engels

Sinds de jaren negentig ligt de nadruk bij vreemdetalenonderwijs op de communicatieve gebruiksfunctie van taal. Taalonderzoek laat zien dat het leren van een tweede taal waarschijnlijk zo verloopt dat er verbanden worden gelegd tussen het auditief onthouden van woorden en zinnen en het auditief produceren van woorden en zinnen. Onderzoek van Ellis (1999) beschrijft dat Engels spreken op school eerst begint met goed luisteren in betekenisvolle contexten. De leerling dient veel in het dagelijks leven voorkomende Engelse zinnen aangeboden te krijgen en de betekenis ervan in verschillende situaties te ervaren. Na verloop van tijd gaat de leerling deze spreekvoorbeelden (modellen) nadoen en ontstaat er geautomatiseerde kennis van alledaagse zinnetjes en woorden. Spreekvaardigheid groeit door het luisteren naar voorbeelden, het nadoen van voorbeelden en variaties uitproberen in gesprekken en door het koppelen van passieve woordenschat aan het spreken. Door zich ervan bewust te worden dat gesproken woorden en zinnen dezelfde betekenis hebben als geschreven woorden en zinnen, kan de leerling zijn passieve woordenschat verbinden met de groeiende woordenschat van het spreken. Leerlingen moeten in hun langetermijngeheugen zinnen en woorden koppelen aan klanken. Om de doeltaal te kunnen begrijpen en te produceren is het voor een leerling nodig om gedurende het taalverwervingsproces voor zichzelf regels te formuleren over de doeltaal. Deze regels geven de veronderstellingen van de leerling weer over de uitspraak en de opbouw van de doeltaal, die wel of niet overeenkomen met de echte regels. Uit de voorbeelden die leerlingen krijgen in de doeltaal halen ze regels volgens welke ze zelf zinnen gaan maken. Door middel van interactie kan de leerling zijn regels over de doeltaal toetsen aan een gesprekspartner. Met name de interactie tussen de expert en beginner speelt een essentiële rol bij het leren spreken van een tweede taal. Nergens leer je zo vlot een tweede taal spreken als in het land waar de taal dagelijks wordt gesproken. Door steeds maar weer voorbeelden in de doeltaal te horen en steeds de eigen regels over hoe je zinnen maakt bij te stellen ontstaat het spreken. Eenvoudige dagelijkse situaties lenen zich het best voor de beginnende spreker.

In het onderwijs kan men door het aanbieden van oefeningen die net buiten het 'kunnen' van de leerling liggen, de nieuweling helpen om juist dat stapje te maken waar deze aan toe is.

Communicatiestrategieën

Het duurt geruime tijd voordat een beginnende zich de belangrijkste taalregels eigen heeft gemaakt. Daarom is het van belang dat de lerende gebruik kan maken van zogenoemde communicatiestrategieën om het spreken in de vreemde taal makkelijker te maken. Commu-

nicatiestrategieën zijn bedoeld als hulpmiddel om te verhullen dat je iets niet kunt zeggen (vermijdingsstrategieën) of om de spreker te helpen om de taalboodschap over te laten komen (betekenisstrategieën). Het zijn handige toepassingen om een gesprek op gang te houden of om je boodschap over te brengen. Zo kun je leren om begrippen te omschrijven als je het juiste woord niet meer weet (*my fathers brother*), je kunt om reactie vragen (*don't you think so?*) of vragen wat iemand bedoeld (*what do you mean by ....?*)

Uit onderzoek van Nakatani (2005) blijkt dat het belangrijk is dat leerlingen een basisinzicht hebben van communicatiestrategieën om deze te kunnen toepassen in oefensituaties in de klas. Uit dit zelfde onderzoek blijkt dat het enkel leren spreken van zinnen in de vreemde taal niet voldoende is voor een goede taalvaardigheid. Pas wanneer de leerling zich de communicatiestrategieën eigen heeft gemaakt, leert hij zich beter uitdrukken in de te verwerven taal. De docent dient daarom mogelijkheden in de leeromgeving te creëren voor de leerling om actief te leren in betekenisvolle sociale interactie met andere gebruikers van de doeltaal. De rol van de docent is daarmee verschoven van kennisoverdrager en taalexpert naar procesbegeleider; een organisator van activiteiten in de klas in allerlei werkvormen, waarbij docent en leerlingen zoveel mogelijk de vreemde taal als communicatiemiddel gebruiken en waarbij het actief en zelfstandig leren van de leerlingen gestimuleerd wordt (*Staatsen, 2004*).

Wanneer een leerling de vaardigheid heeft om deze strategieën toe te passen in gesprekken leert hij zich beter uitdrukken in de te verwerven taal, waardoor gesprekken vloeiender verlopen. Daardoor ontstaat er een grotere kans op wederzijds begrip. De rol van de docent bestaat uit het organiseren van leeractiviteiten, waarbij de docent en leerlingen zoveel mogelijk de doeltaal als communicatiemiddel gebruiken en waarbij de leerlingen gestimuleerd worden om actief en zelfstandig te leren. De instructie dient georganiseerd te worden rondom de communicatiestrategieën.

Spreektaken

Een belangrijk aspect van goede taalverwerving zijn motiverende spreektaken. Pica (1987) heeft onderzoek gedaan bij volwassen studenten met een matig beheersing van het Engels (als vreemde taal), waarbij zij een communicatieve instructie-aanpak heeft gevolgd. De studenten werden onderverdeeld in groepen van vier personen. Er werd onderscheid gemaakt tussen de taak (discussietaak of informatie-uitwisselingstaak) en aanwezigheid of afwezigheid van de docent bij deze taak. De onderzoeksresultaten van Pica laten zien dat de studenten succesvol konden onderhandelen over de betekenis van woorden in de doeltaal die zij gebruikten, zonder dat ze gestuurd werden door een docent. Voorwaarde was dat de taak eiste dat de lerenden met elkaar communiceerden. Met name taken die gericht zijn op het uitwisselen van informatie die de ander nodig heeft, zorgen ervoor dat lerenden gedwongen

worden om te praten, te luisteren en elkaar te begrijpen en daardoor actief te leren. De studenten trinden eerst in spreekstrategieën en pasten die later op elkaar toe aan de hand van communicatietaken.

Westhoff (2002) geeft aan dat er in dergelijke situaties sprake is van sturing via een taak of opdracht. De leerlingen wordt van te voren een voorbeeld gegeven hoe je deze of een soortgelijke taak voldoende kunnen uitvoeren en daarna zelf oefenen. Door de leerlingen van te voren te oefenen in enkele communicatieve strategieën zal het spreken vlotter verlopen. De docent is de expert die de taken beoordeeld. Staatsen (2004) geeft als voorbeelden van communicatieve taken: informatie geven en vragen; naar een mening/ oordeel vragen en een mening/ oordeel geven; een voorkeur uitspreken/ naar een voorkeur vragen; iets vertellen of beschrijven; instemmen of weigeren. Ten aanzien van omgangsvormen in gesprekssituaties noemt Staatsen: begroeten en afscheid nemen; zichzelf en anderen voorstellen; groeten, felicitaties en goede wensen overbrengen; zich verontschuldigen, bedanken; iemand waarschuwen; iets accepteren en iets weigeren.

Dörnyei (1995) concludeerde in zijn onderzoek, dat naarmate spreektaken meer motiveren er een positief effect optreedt met betere prestaties en de leerling minder oppervlakkig leert. Green (1993) heeft kunnen aantonen dat leerlingen communicatieve activiteiten significant plezieriger vinden dan non-communicatieve activiteiten. Marshall (2002) voegt eraan toe dat docenten de leerlingenmotivatie kunnen bevorderen door kortetermijndoelen vast te stellen en regelmatig te reflecteren op de vooruitgang en de behaalde resultaten. Met deze kennis is het belangrijk om geschikte taken te ontwerpen die ervoor zorgen dat leerlingen plezier hebben in het uitvoeren van de activiteiten.

Gespreksvaardigheid kan worden getraind door de leeractiviteiten te concentreren rondom betekenisvolle contexten. Hierdoor worden leerlingen meer gemotiveerd, hetgeen leidt tot betere spreekprestaties. Taken die gericht zijn op het uitwisselen van informatie die de ander nodig heeft, zorgen ervoor dat leerlingen gedwongen worden om te praten, te luisteren en elkaar te begrijpen en daardoor actief te leren.

Gebruik van multimedia.

Om tweedetaalverwerving te ondersteunen kan er gebruik worden gemaakt van multimedia en ICT. Multimedia zijn er op gericht om via meerdere zintuigen informatie aan te bieden. Vaak wordt daarbij gebruik gemaakt van computerprogramma's. Zo kan een leerling met een multimediatoepassing leren om gesproken zinnen te beantwoorden met behulp van tekstueel aangeboden meerkeuzenantwoorden. Het gaat dan om het luisteren naar een fragment en het lezen van tekst. Maar er zijn ook mogelijkheden om zelf een fragment in te spreken en te laten beoordelen. Staatsen (2004) noemt het aanbieden van luisteroefeningen van belang

als ondersteuning voor gespreksvaardigheid. Opdrachten kunnen hierbij uiteenlopen van luisteren en meelesen tot reagerend luisteren. De ruimte waarbinnen leerprocessen zich afspelen kan worden verdeeld in fysiek of virtueel; synchroon (gelijktijdig) en asynchroon (ongelijktijdig) (Kirschner, 2004). Een multimedialprogramma voor het spreken van een vreemde taal kan in de klas worden uitgevoerd. Wanneer het lesmateriaal volledig beschikbaar is via een elektronische leeromgeving of internet, dan kunnen de leerlingen de opdrachten zelfstandig uitvoeren. De leerlingen krijgen eerst luisteropdrachten om de woordenschat op te frissen en om spreekstrategieën te leren toepassen. Deze kennis kunnen ze later gebruiken als ze in kleine groepjes een spreekopdracht doen. Goede multimedialprogramma's hebben het voordeel dat de nadruk ligt op zelfwerkzaamheid, interactie en betrokkenheid van leerlingen. (Kirschner, 2004). Leerlingen kunnen face to face samenwerken aan de spreektaak. Dat is vaak het handigst als er sprake is van onderwijs binnen een school. Leerlingen kunnen ook via een audio- of videoverbindingen samen luister- en spreekopdrachten doen. Dat laatste is vooral handig bij huiswerkopgaven. De actieve inbreng van een docent blijft belangrijk. Die moet erop toezien dat leerlingen taakgericht blijven werken en kan bij knelpunten de leerlingen van advies dienen. Daarom zal een multimedialprogramma binnen de school in een computerlokaal, vaak wenselijk zijn.

Criteria voor effectieve multimediale spreekprogramma's zijn (Clark en Mayer, 2003):

- Gebruik van auditieve en visuele middelen om de instructie te ondersteunen.
- Demonstratie van de soort opdracht, voordat de leerlingen het zelf moeten doen. Leerlingen moeten vertrouwd raken met het vocabulaire, de conversatiepatronen en de grammaticale structuren van een activiteit voordat zij ze zelf kunnen produceren.
- Uitleg en instructie eenvoudig en duidelijk.
- Leerlingen herhalen regelmatig het nieuw geleerde vocabulaire en de communicatieve strategieën en oefenen deze in nieuwe situaties.
- In de spreektaken een balans tussen elementen die leerlingen al kennen en elementen die nieuw voor ze zijn.

Effectieve multimediale spreeklessen zullen zich richten op het inoefenen van communicatiestrategieën en van woordenschat rond een thema die vervolgens via spreekopdrachten worden geoefend.

2. Het spreekprogramma

Dit onderzoek richt zich op leerlingen van de basisberoepsgerichte leerweg van het VMBO. De meeste leerlingen van het VMBO zijn leerlingen die extra geprikkeld moeten worden om een vreemde taal te leren spreken (*Harskamp, Zomerman & Oonk, 2005*). Daarom is het ontwerp van motiverende en duidelijke taken van groot belang. Daarnaast dient er rekening te worden gehouden met het aanvangsniveau van de leerlingen. Veel leerlingen in het VMBO zijn over hun vaardigheid spreken in het Engels onzeker. Om hun spreekvaardigheid te oefenen zouden leerlingen zoveel mogelijk moeten communiceren in de vreemde taal. Uit de theorie in hoofdstuk 2 blijkt dat het effectief is om taken te geven die expliciet het spreken uitlokken. In dit onderzoek is gekozen voor het spreken in tweetallen aan de hand van specifieke communicatietaken. Er is gekozen voor het gebruik van een computerprogramma omdat computertaken de aandacht van de leerlingen richten en beter vasthouden dan schriftelijke taken uit het leerboek.

2.1 Inhoud van de lessen

Het spreekprogramma omvat 14 lessen die afgeleid zijn van voorspelbare, alledaagse gesprekssituaties. De gekozen thema's zijn gebaseerd op betekenisvolle contexten en gaan over de volgende onderwerpen:

1. 'Begroeten en kennis maken
2. 'Je familie'
3. 'Tv-serie of film'
4. 'Inlichtingen vragen en geven'
5. 'Eigen cultuur'
6. 'Dagelijkse routines'
7. 'Actueel nieuws'
8. 'Advertenties'
9. 'Hobby's, muziek en sport'
10. 'Favoriete maaltijden'
11. 'Discussie onderwerpen'
12. 'Vakanties'
13. 'Werk en sociaal werk'
14. 'Winkelen'

Elke les bestaat uit een individueel gedeelte en een gedeelte waarbij de leerlingen in tweetallen moeten samenwerken. Het individuele gedeelte bestaat uit korte luisteroefeningen op de computer. Gemiddeld duurt elke oefening drie minuten. De oefeningen zijn kort en gevarieerd om afwisseling te bevorderen en de aandacht van de leerlingen vast te houden. Elke les bestaat uit dezelfde opbouw en de taken zijn geformuleerd in eenvoudig Engels waarbij alleen de noodzakelijke informatie wordt gegeven.

Het tweede gedeelte waarin leerlingen in tweetallen samenwerken, bestaat uit het opnemen van twee spreekfragmenten. Dit gedeelte neemt de rest van het lesuur in beslag. Aan de hand van een spreekkaart dienen de leerlingen de fragmenten op te nemen. Het opnemen van de fragmenten wordt gedaan met behulp van een digitale geluidsrecorder. De opnames worden via het interne netwerk verstuurd naar de docent die de opdrachten nakijkt en van een cijfer voorziet. De leerlingen krijgen een overzicht met de criteria waarop de spreekopdrachten worden beoordeeld.

2.2 Didactiek van het spreken

De lessen zijn opgezet volgens een bepaald patroon: oriëntatiefase, voorbereidingsfase en prestatiefase. Bij elk van de lesfasen wordt gezocht naar een balans tussen elementen die leerlingen al kennen en elementen die nieuw voor ze zijn. In de oriëntatiefase krijgen leerlingen een korte introductie over het thema door middel van een luisterfragment. Daarop volgen er vragen over het fragment. In de voorbereidingsfase, gaan de leerlingen oefenen met basiswoorden en zinnen die zij nodig zullen hebben bij de spreekopdracht. Deze zinnen en woorden worden zowel auditief als visueel aangeboden. In de presentatiefase dienen leerlingen zelfstandig te spreken en gebruik te maken van communicatiestrategieën. Per fase zal nu worden ingegaan op de onderdelen van het programma:

Oriëntatiefase

1. Warming up
2. Luisteren
  - Luisterfragment
  - Vragen over het luisterfragment

Vorbereidingsfase

3. Vocabulaire
4. Basiszinnen

Prestatiefase

5. Spreekkaarten
  - Spreekkaart A
  - Spreekkaart B

Warming up

Dit is een oefening waarbij leerlingen drie woorden moeten vertalen. De woorden zijn afkomstig uit de volgende oefening. De leerlingen raken zo vertrouwd met het thema van de les. Leerlingen horen een woord in het Engels en dienen de juiste Nederlandse vertaling aan te klikken. Klikken leerlingen de juiste vertaling aan dan verschijnt in beeld: 'Dit antwoord is

goed!'. Klikken leerlingen het foute antwoord aan dan verschijnt in beeld: 'Helaas, dit antwoord is fout'. Het is een kleine en relatief gemakkelijke oefening.

Luisteren

In dit onderdeel krijgen leerlingen eerst een fragment te horen, om vervolgens een set vragen over dit fragment te beantwoorden. Leerlingen worden gedwongen gericht te luisteren. Als aanwijzing bij de vragen staan er drie tot vier punten opgesomd waar leerlingen hun aandacht op kunnen vestigen tijdens het luisteren. Na het fragment klikken leerlingen door naar de vragen. Leerlingen krijgen op deze vragen geen feedback. Hier is er voor gekozen om te zien of leerlingen vooruitgang boeken. Wanneer blijkt dat leerlingen op dit onderdeel veel fouten maken kan de leraar hier op inspelen. De leraar kan samen met de betreffende leerlingen het fragment opnieuw beluisteren of hij kan een aantal aanwijzingen geven. De zwakke leerlingen krijgen extra aandacht en de sterke leerlingen kunnen rustig doorwerken. Figuur 3.1 geeft een weergave van de pagina met de vragen over het luisterfragment.

Beantwoord de vragen over het luisterfragment

1. waarom heeft de vader een deel van de film gemist?

- Hij was aan het koken
- Hij was in slaap gevallen.
- Hij zat op de wc.

2. wat vond de vader in één woord van de film?

- Vreemd
- Spannend
- Fantastisch

3. Naar wat voor soort film keken ze?

- Western
- Comedy
- Science Fiction

4. Waarom moesten de buren waarschijnlijk hun ramen sluiten?

- Omdat hij heel luid aan het snurken was.
- Omdat ze ruzie met elkaar kregen
- Omdat zij de film heel eng vonden en gilde.

Naar de volgende opdracht

Figuur 2.1 Vragen over de luisteroefening

Vocabulaire

Vanaf nu zijn de oefeningen direct gerelateerd aan de zinnen en woorden die leerlingen nodig hebben voor de spreekopdracht. In deze oefening draait het om vocabulaire. Leerlingen zien een Engelse zin waarin tussen haakjes een Nederlands woord staat. Dit woord dienen

de leerlingen in het Engels te vertalen. Leerlingen krijgen steeds twee keuzemogelijkheden aangeboden. Wanneer leerlingen de juiste mogelijkheid aanklikken, horen zij de Engelse zin met het juiste antwoord. Wanneer leerlingen een fout antwoord aanklikken horen zij: 'This answer is not correct, please try again'. Figuur 3.2 geeft een weergave van deze oefening.

Figuur 2.2 Vocabulaire oefening

Basiszinnen

Vervolgens gaat de leerling aan de slag met hele zinnen. Leerlingen klikken een luisterfragment aan en moeten vervolgens de juiste reactie aanklikken. Een voorbeeld:

Het luisterfragment:

Do you like action movies?

De antwoordmogelijkheden:

*No, I don't like violence.
No, I don't like romantic scenes.*

Wanneer leerlingen het goede antwoord aanklikken, in dit geval is dat 'No, I don't like violence.' dan horen zij: het luisterfragment en het goede antwoord in één zin. Als leerlingen het foute antwoord aanklikken dan horen zij: 'This answer is not correct, please try again'. Leerlingen leren om bewust te luisteren en gepast te reageren op een luisterfragment naar aanleiding van een meerkeuzenantwoord. Figuur 2.3 geeft een weergave van deze oefening.

The screenshot shows a web browser window with the address bar displaying 'http://192.168.11.30:8080 - Form1 - Microsoft Internet Explorer'. The main content area has a background of the Union Jack flag and is titled 'Kies de juiste reactie'. Below the title, there is a instruction: 'Luister goed naar het geluidsfragment,..... klik daarna **eerst** het rondje aan en **dan** het juiste antwoord er achter.' There are four blue links on the left side: 'Klik hier voor geluidsfragment 1', 'Klik hier voor geluidsfragment 2', 'Klik hier voor geluidsfragment 3', and 'Klik hier voor geluidsfragment 4'. On the right side, there are two columns of radio button options. The first column contains: 'Yes, I would love to go!', 'Yes, which movie shall we rent?', 'No, I don't like violence.', and 'No, I don't like romantic scenes.'. The second column contains: 'Shall we go to the theatre?', 'Shall we go to 'Finding Nemo'?', 'I don't like animals.', and 'I don't like aliens.'. At the bottom of the form, there is a question: 'Heb je bij alle vragen een rondje aangevinkt?' and a button labeled 'Ga dan naar de volgende opdracht'. The browser's status bar at the bottom shows 'Gereed' and 'Internet'.

Figuur 2.3 Basiszinnen oefening

Spreekkaarten

Nu moeten leerlingen het spreken gaan toepassen. In tweetallen dienen leerlingen twee dialogen voor te bereiden. Met behulp van de spreekkaarten oefenen leerlingen zelfstandig hun spreekvaardigheid. Het nieuw geleerde vocabulaire en de communicatieve strategieën kunnen zij oefenen in nieuwe situaties. Na enig oefenen moeten leerlingen twee fragmenten opnemen met behulp van een digitale geluidsrecorder. Aan de hand van deze fragmenten worden de leerlingen beoordeeld met een cijfer. Op basis van deze fragmenten wordt het cijfer voor de leerling bepaald. Aan welke eisen de fragmenten moeten voldoen staan vermeld op de spreekkaart. Figuur 2.4 geeft een voorbeeld van een spreekkaart.

<p>Les 3</p> <p>Spreekkaart A:</p> <p>Je wilt met je beste vriend(in) naar de bioscoop. Vertel elkaar van wat voor soort films jullie houden en kies uiteindelijk naar welke film jullie zullen gaan.</p> <p>Vriend A:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Shall we go to the ..... (bioscoop)? 2. What kind of films do you like? 3. I like ..... films. And I don't like ..... films. 4. I like that actor too! But I like ..... (favoriete acteur) more. He is my ..... (favoriete acteur). 5. Probeer nu samen een film uit te zoeken die aan jullie wensen voldoet. <p>Spreekkaart B:</p> <p>Samen met je beste vriend(in) wil je een video gaan huren. Voer een gesprek met z'n tweeën waarin jullie samen bediscussieren welke film het moet gaan worden. Eerst gaan jullie alle soorten films langs wat jullie van elke film vinden, daarna wat jullie favoriete en minst favoriete acteurs zijn en dan welke film het wordt.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Comedy - Romantisch - Science fiction - Westerse film - Thriller - Vechtfilm - Favoriete acteurs - Slechtste acteurs - Welke film wordt het? 	<p>Les 3</p> <p>Spreekkaart A:</p> <p>Je wilt met je beste vriend(in) naar de bioscoop. Vertel elkaar van wat voor soort films jullie houden en kies uiteindelijk naar welke film jullie zullen gaan.</p> <p>Vriend B:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yes, I would love to go! 2. I like ... films. I don't like .... What kind of films do you like? 3. So we both ..... films. Who is your ..... (favoriete) actor? My ..... 4. So which film shall we go and see then? 5. Probeer nu samen een film uit te zoeken die aan jullie wensen voldoet. <p>Spreekkaart B:</p> <p>Samen met je beste vriend(in) wil je een video gaan huren. Voer een gesprek met z'n tweeën waarin jullie samen bediscussieren welke film het moet gaan worden. Eerst gaan jullie alle soorten films langs wat jullie van elke film vinden, daarna wat jullie favoriete en minst favoriete acteurs zijn en dan welke film het wordt.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Comedy - Romantisch - Science fiction - Westerse film - Thriller - Vechtfilm - Favoriete acteurs - Slechtste acteurs
---	--

Figuur 2.4 Spreekkaarten les 3 over TV-serie of film

Zoals te zien is de spreekkaart verdeeld in spreekkaart A en spreekkaart B. De spreekkaarten vormen de instructie voor de dialoog. Sturing vindt plaats via de specificaties van spreekkaart A en leerlingen kunnen naar eigen inzicht spreekkaart B aanpakken. Ze hebben bij spreekkaart B de vrije hand, maar ze moeten wel aan de opdracht voldoen. Spreekkaart A is gericht op het construeren van zinnen aan de hand van voorbeelden en op de uitspraak van woorden. Spreekkaart B is gericht op het zelf zinnen maken. De zinnen die leerlingen nodig hebben voor spreekkaart B kunnen voor het grootste deel worden afgeleid van spreekkaart A en van de opgedane kennis uit voorgaande oefeningen. Daarnaast wordt een beroep gedaan op de eigen vaardigheden van leerlingen om Engelse zinnen te maken.

Leerlingen worden beoordeeld aan de hand van het opgenomen fragment van spreekkaart A en B. Bij spreekkaart A wordt gelet op uitspraak, vloeiende zinnen en woordenschat. Bij

spreekkaart B wordt gelet op uitspraak, vloeiende zinnen, woordenschat, grammatica en zelfgemaakte zinnen. Leerlingen nemen de gesprekken in tweetallen op, maar worden individueel beoordeeld door de docent met een cijfer (schaal 1 t/m 10; 1 = heel slecht en 10 = heel goed). In Bijlage IV zijn alle spreekkaarten weergegeven.

Taken van de Leraar

De leraar zal tijdens de spreekoefening de leerlingen begeleiden, inhaken op hun gespreksniveau en de leerlingen communicatiestrategieën aanleren. Communicatiestrategieën dienen als handig hulpmiddel om een gesprek vloeiender te laten verlopen. De leraar kan directe, indirecte en interactieve strategieën aan de leerlingen meegeven wanneer zij aan het oefenen zijn met de spreektaak. Welke strategieën hij de leerlingen meegeeft hangt af van de spreesituatie en het niveau van de leerlingen. De leraar dient hier zelf een inschatting van te maken. De leraar heeft vooral een begeleidende rol. Hij zal zwakke leerlingen extra kunnen begeleiden, en de sterkere leerlingen zelfstandig het programma kunnen laten werken.

3. Onderzoeksopzet

De effectiviteit van het spreekprogramma wordt onderzocht door middel van een praktijkexperiment, waarbij leerlingen over twee onderzoekscondities worden verdeeld. Er is een experimentele groep die het spreekprogramma volgt en een controlegroep die het reguliere lesprogramma volgt.

3.1 Steekproef

Het onderzoek is uitgevoerd op het Dr. Aletta Jacobscollege in Hoogezand met leerlingen uit het VMBO. Aan het onderzoek hebben leerlingen uit het derde leerjaar van de Basisberoepsgerichte leerweg (BBL) meegedaan. Bij de start van het onderzoek waren er 53 leerlingen die meededen aan het onderzoek. Daarvan zaten 17 leerlingen (een klas) in de controlegroep en 36 leerlingen (twee klassen) in de experimentele groep. De experimentele groep (n=36) volgde gedurende 11 lessen het spreekprogramma. De leerlingen uit de controleconditie (n=17) volgden het reguliere Engelse spreekprogramma Engels.

3.1.1 De onderzoeksprocedure

Het experimentele spreekprogramma bevat een aanbod van Engels spreken ter vervanging van het reguliere lesaanbod. Het spreekprogramma bestaat uit 14 lessen die elk ongeveer 50 minuten bestrijken, precies één lesuur. Twee klassen zijn willekeurig toegedeeld aan de experimentele conditie en een klas aan de controleconditie. Vanwege de verschillen in lesrooster konden leerlingen niet willekeurig over de condities worden verdeeld.

Voor de start van het spreekprogramma zijn de spreekvaardigheid en luistervaardigheid van de leerlingen in beide groepen gemeten (voormeting). Er is een korte vragenlijst afgenomen om de zelfinschatting van het Engelse spreekvaardigheidniveau te testen. Nadat de experimentele groep het hele spreekprogramma heeft doorlopen en de controlegroep het reguliere spreekprogramma heeft gevolgd, wordt bij beide groepen opnieuw de spreekvaardigheid, de luistervaardigheid en de zelfinschatting gemeten (nameting). In figuur 3.1 is een schematisch overzicht gegeven van het onderzoek.

Figuur 3.1 Onderzoekopzet

Voormeting	Experimenteel spreekprogramma versus Regulier lesprogramma	Nameting
- Spreekvaardigheid		- Spreekvaardigheid
- Luistervaardigheid		- Luistervaardigheid
- Zelfinschatting		- Zelfinschatting

Om het spreekprogramma te kunnen vergelijken met het reguliere lesprogramma, wordt geregistreerd in welke mate spreek- en luistervaardigheid aan bod komen in de reguliere lessen. Voor het afnemen van de spreek- en luistertoetsen en de zelfinschatting in de voormeting worden twee weken uitgetrokken. Het spreekprogramma zelf neemt 14 lesweken in beslag. Voor het afnemen van spreekvaardigheid, luistervaardigheid en zelfinschatting in de nameting worden wederom twee weken gereserveerd. Tijdens het spreekprogramma moeten de leerlingen elke les in tweetallen spreekopdrachten uitvoeren. In overleg met de docent kiezen de leerlingen zelf hun partner om conflicten te voorkomen.

3.2 Instrumenten

In het onderzoek worden drie verschillende instrumenten gebruikt om gegevens van de spreekvaardigheid, luistervaardigheid en zelfinschatting van de leerlingen te verzamelen en om het voldoende gebruik van het programma vast te stellen.

Implementatie

Het adequaat uitvoeren van het programma is essentieel om er resultaten mee te kunnen behalen. De criteria richten zich op de toepassing van het programma door de leerlingen. Het gaat om:

- a) De fysieke leeromgeving die leerlingen in staat moet stellen om zelfstandig het programma te doorlopen. Het betekent dat er voldoende schoolcomputers voor de individuele leerlingen aanwezig zijn in het klaslokaal en zowel de computers als het schoolnetwerk goed functioneren.
- b) Het doorwerken van het spreekprogramma en wel zo dat leerlingen de lessen doorwerken en de 'time on task' per les hoog zal zijn. De leerlingen kunnen het leertempo zelf bepalen.
- c) Het trainen van luistervaardigheid moet blijken uit het beantwoorden van vragen over luisterfragmenten. Bij een gemiddeld percentage van 80% of meer aan goede antwoorden is er sprake van voldoende implementatie.

- d) De leerlingen moeten de dialogen volgens de aanwijzingen op de spreekkaarten uitvoeren met correct uitgesproken zinnen en woorden die samen een vloeiende conversatie vormen. Een zeven voor een spreekopdracht is ruim voldoende.

Naast de criteria voor adequate implementatie van het experimentele programma wordt er ook gekeken naar de besteding van lestijd aan luistervaardigheid en spreekvaardigheid in het reguliere spreekprogramma voor het vak Engels. Leerlingen uit de controlegroep die niet met het experimentele spreekprogramma werken zullen hierover worden bevraagd via een enquête. De enquête (zie Bijlage II) bestaat uit vijf vragen die aan de hand van een vierpuntschaal gescoord worden (0 = helemaal niet en 3 = elke week wel)

Spreekvaardigheid

Een paar weken voor en na het spreekprogramma worden spreektoetsen afgenomen onder de deelnemende leerlingen (n=53). Beide spreektoetsen bestaan uit 29 items die zijn onderverdeeld in drie onderdelen die samen ongeveer 10 minuten duren. Er wordt gebruik gemaakt van een vier- puntsschaal. Op elk van de items kunnen de leerlingen minimaal 0 en maximaal 3 punten scoren. In totaal kan een leerling minimaal 0 tot maximaal 87 punten scoren. De verdeling van de punten is als volgt:

- 0 punten: Niet passend of onbegrijpelijk antwoord
- 1 punt: Wel begrijpelijk, maar niet helemaal juist
- 2 punten: Passend en correct, maar niet vloeiend uitgesproken
- 3 punten: Passend, correct en vloeiend uitgesproken

Het eerste onderdeel van de toetsen bestaat uit acht situatieschetsen, waarbij de leerling moet reageren op acht verschillende situaties. Degene die de toets afneemt (de 'docent') leest de situatie voor en de leerling antwoordt in het Engels.

Een voorbeeld: *Je ziet dat een vrouw in de trein haar portemonnee laat liggen. Spreek haar aan en waarschuw haar.*

Dan volgen er twee onderdelen die wederom twee situatieschetsen. De leerling krijgt eerst een leerlingenblad met de eerste situatie. Dan volgt er een dialoog. In het voorbeeld speelt de 'docent' de rol van 'the woman'.

Situatieschets

Je bent op Schiphol om je oom en tante op te halen. De vlucht heeft vertraging en jij besluit te gaan kijken naar de vliegtuigen op de promenade. Onderweg stopt de lift plotseling. Een mevrouw begint in het Engels tegen je te praten.

Woman (testleider)

Oh dear I hope I won't miss my flight now.
Do you know what time it is?

I'm from Mexico and I'm flying back today.

Yes, we had a great time but I hate being
stuck here. I'm a bit claustrophobic you see.

Leerling

9. Reageer hierop en vraag waar
Ze heen gaat.

10. Vraag of ze het leuk heeft gehad.

11. Vraag wat ze daar mee bedoelt.

Voor het toetsen van de spreekvaardigheid (voormeting en nameting) wordt gebruik gemaakt van de Afsluitingstoetsen Basisvorming 1996 Engels set D en E van de CITO – groep. Beide spreektoetsen vertonen een hoge mate van interne consistentie. De betrouwbaarheid van de voortoets en natoets is hoog (Cronbach's alpha = .87 en .91) is. Om de juiste wijze van beoordelen te controleren zijn de geluidsopnames van 53 leerlingen van hun voor- en natoets spreken door twee onafhankelijke beoordelaars gescoord. De correlatie tussen de twee beoordelaars is hoog en dat houdt in dat de oordelen van beide beoordelaars sterk overeenkomen.

Luistervaardigheid

Om de luistervaardigheid Engels te vergelijken tussen beide onderzoeksgroepen worden luistertoetsen van het CITO gebruikt die de school in september, januari en mei/juni afneemt. Voorafgaand aan het spreekprogramma en naderhand is bij beide condities een luistertoets afgenomen voor het niveau Basisberoepsgerichte Leerweg. De luistertoets bestaat uit drie onderdelen. Het eerste onderdeel gaat over een aantal korte berichten, het tweede onderdeel bevat een interview met iemand over zijn of haar werk en het derde onderdeel kan reclameboodschappen omvatten. De interne betrouwbaarheid van de luistertoets is hoog (Cronbachs'alpha = .83 voor de voortoets en .79 voor de natoets).

Zelfinschatting

Tot slot wordt de zelfinschatting van de beide onderzoeksgroepen vergeleken. De zelfinschatting betreft de Engelse luistervaardigheid, de Engelse spreekvaardigheid en het gebruik van communicatiestrategieën. In de vragenlijst zelfinschatting (zie Bijlage I) wordt gevraagd hoe de leerlingen van beide condities denken dat ze de Engelse taal beheersen. Er zijn in totaal zeventien vragen, waarvan zes vragen over luistervaardigheid, zes vragen over spreekvaardigheid en vijf vragen over het gebruik van communicatiestrategieën. De vragenlijst vertoont een hoge interne betrouwbaarheid (Cronbach's alpha is .94 op de voormeting

en .91 op de nameting). Aan de hand van een vijfpuntsschaal (1 = zeer slecht en 5 = zeer goed) kunnen leerlingen zelf aangeven hoe goed zij denken dat zij in Engels zijn. In totaal kunnen de leerlingen 85 punten behalen.

De vragenlijst is opgenomen in bijlage 1.

4. Resultaten

De leerlingen waren onderverdeeld in een experimentele groep (36 leerlingen) en in een controlegroep (17 leerlingen). Aan de hand van voormetingen is gekeken of de experimentele en de controlegroep aan elkaar gelijkwaardig waren. Vervolgens is het spreekprogramma gedaan door de experimentele groep opgenomen tijdens één van de reguliere wekelijkse lessen. De controlegroep volgde de gewone Engelse lessen uit de methode. Na 11 lessen is er een nameting uitgevoerd, om te kijken of het spreekprogramma een effect heeft gehad op het spreekvaardigheidniveau, op het luistervaardigheidniveau en op de zelfinschatting van de leerlingen uit de experimentele groep. De resultaten worden vergeleken met de leerlingen uit de controlegroep. Er is van alle lessen een logboek bijgehouden door de onderzoeker (Zie bijlage III).

4.1 Voormeting

Om te kijken of de experimentele en de controlegroep aan elkaar gelijkwaardig zijn, zijn er voormetingen gedaan. Gekeken is naar het spreekvaardigheidniveau, het luistervaardigheidniveau en de zelfinschatting van de Engelse vaardigheid bij de leerlingen uit beide groepen.

Spreken

De spreektesten zijn individueel afgenomen. De test bestond voornamelijk uit situatieschetsen als *'Je vriend gaat solliciteren bij een band. Wens hem succes.'* In totaal bestond de test uit 29 situatieschetsen en konden de leerlingen 87 punten op de test behalen. Elke vraag werd beoordeeld aan de hand van een vierpuntsschaal (0 = heel slecht en 3 = heel goed). Tabel 4.1 geeft een weergave van de gemiddelde scores van de experimentele en de controlegroep.

Tabel 4.1 laat zien dat de gemiddelde score van de twee groepen gelijk zijn. Er is op de voormeting geen verschil tussen de twee groepen in spreekvaardigheid ($F = .003$; $p = .96$). De gemiddelde score van 51% goed in beide groepen geeft aan dat de leerlingen een laag beginniveau hebben, slechts de helft van de test is gemiddeld genomen goed gedaan.

Tabel 4.1 Overzicht van het gemiddelde percentages goed gegeven antwoorden en de Standaarddeviatie op de voormeting spreken

	Aantal leerlingen	Gemiddelde en standaard deviatie
Experimentele groep	36	51 (18)
Controlegroep	17	51 (24)

Luisteren

De luistertoets is klassikaal afgenomen. Leerlingen moesten naar fragmenten luisteren. Aan de hand hiervan hebben zij meerkeuzenvragen beantwoord. Tabel 4.2 toont een overzicht van de behaalde scores van de experimentele en de controlegroep.

Tabel 4.2 Het gemiddelde percentage goede antwoorden op de voormeting luisteren voor twee onderzoeksgroepen

	Aantal leerlingen	Gemiddeld percentage goede antwoorden
Experimentele groep	36	68 (20)
Controlegroep	17	45 (12)

In tabel 4.2 lijkt er een verschil te zijn tussen de experimentele en de controlegroep op het gebied van hun luistervaardigheid Engels. De controlegroep scoort gemiddeld slechts 45% goede antwoorden en de experimentele groep 68% goede antwoorden. Na statistische toetsing blijkt inderdaad dat de experimentele groep een significant hoger luistervaardigheidniveau heeft ($F = 18$; $p = .00$). Dit is onverwacht: er is verschil tussen de onderzoeksgroepen in luistervaardigheid, maar niet in spreekvaardigheid.

Zelfinschatting

De zelfinschatting van de leerlingen is gemeten aan de hand van een enquête. De enquête was in drie onderdelen verdeeld; luistervaardigheid, spreekvaardigheid en het gebruik van communicatiestrategieën. In totaal moesten de leerlingen 17 vragen beantwoorden waar een score van maximaal 85 punten op kon worden behaald. Per vraag kon maximaal 5 punten worden gehaald, waarbij 1 = zeer slecht en 5 = zeer slecht, op luistervaardigheid kon 30 punten worden behaald, op spreekvaardigheid kon 30 punten worden behaald en op het gebruik van communicatiestrategieën kon 25 punten worden behaald. Tabel 4.3 toont een overzicht van de behaalde resultaten.

Tabel 4.3 Overzicht van de gemiddelde zelfinschatting score van de leerlingen uit de experimentele en uit de controlegroep met de standaarddeviatie.

Zelfinschatting voor:		Aantal leerlingen	Gemiddelde score
luistervaardigheid (0 – 30 punten)	Experimentele groep	36	17 (3)
	Controlegroep	17	18 (4)
spreekvaardigheid (0 – 30 punten)	Experimentele groep	36	16 (4)
	Controlegroep	17	17 (4)
gebruik van communicatie – strategieën (0 – 25 punten)	Experimentele groep	36	16 (3)
	Controlegroep	17	16 (4)

In tabel 4.3 lijkt er weinig verschil te zijn tussen de twee groepen betreffende zelfinschatting van de leerlingen, zowel op het gebied van luistervaardigheid, spreekvaardigheid als op het gebied van het gebruik van communicatiestrategieën. De gemiddelde scores liggen erg dicht bij elkaar. Na een statistische analyse (ANOVA) blijkt er inderdaad geen significant verschil te zijn tussen de twee groepen in hun zelfinschatting van luistervaardigheid ($F = .40$; $p = .52$), spreekvaardigheid ($F = .24$; $p = .62$) en gebruik van communicatiestrategieën ($F = .25$; $p = .62$).

Uit de scores blijkt dat de leerlingen zich laag inschatten wat betreft hun vaardigheden in de Engelse taal. Ze geven zich zelf ongeveer de helft van de te behalen punten en komt neer op 'niet goed en niet slecht' als zelfoordeel.

Uit de voormetingen kan geconcludeerd worden dat de twee groepen op het gebied van hun spreekvaardigheid Engels, op hun luistervaardigheid Engels en hun zelfinschatting op hun Engelse vaardigheden niet van elkaar verschillen en dat ze zichzelf meestal niet hoog inschatten.

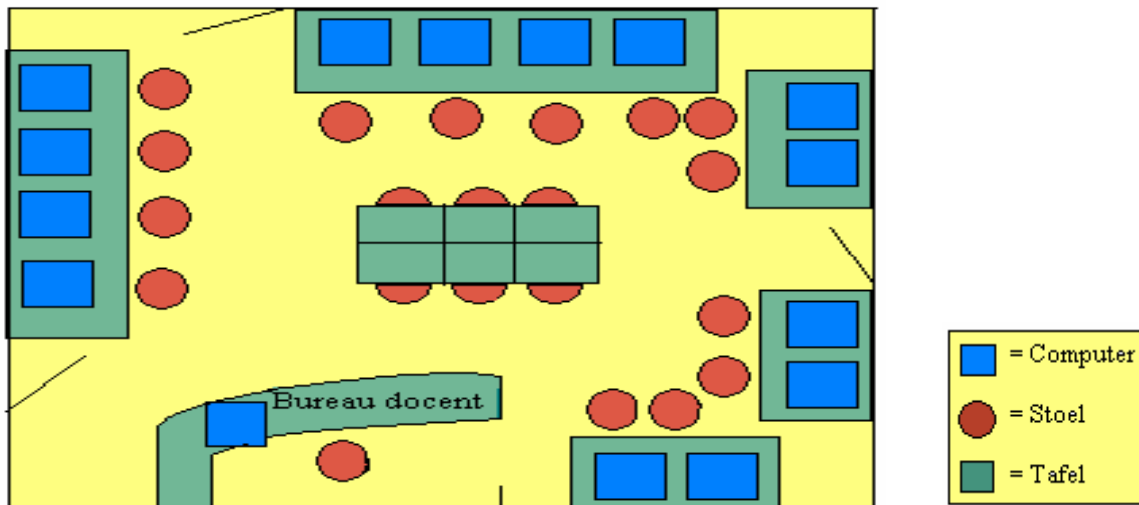
4.2 Implementatie van het programma

Aan de hand van de vier implementatiecriteria genoemd in paragraaf 3.3 zal het spreekprogramma worden geëvalueerd. De evaluatie zal aan de hand van de observaties tijdens de lessen (zie bijlage III) en aan de hand van de database, die per oefening en per les van elke leerling de gegevens vastgelegd, worden besproken.

De leerruimte

De leerruimte waar de lessen werden gegeven beschikte over 14 computers. Echter, één klas bestond uit meer dan 14 leerlingen. Dit zorgde niet voor problemen; uit de observaties in de klassen bleek dat leerlingen gemakkelijk samenwerkten of rustig bleven wachten tot zij aan de beurt waren op een computer. De computers in het lokaal stonden rond om in het lokaal opgesteld. Figuur 4.1 geeft hier een weergave van. De docent heeft een centrale positie aan de rand in het midden van het lokaal, hij kan kijken op alle beeldschermen van de leerlingen en hij heeft de beschikking over een eigen computer waar de voortgang van de leerlingen wordt bijgehouden. Hij kan overzien welke leerlingen in de les vorderen met de taken en welke niet.

Figuur 4.1. Stelling klaslokaal

Na het individuele luistergedeelte gingen de leerlingen in koppels van twee aan de slag met de spreekopdracht. Het ruime lokaal en de computers opgesteld aan de rand van het lokaal (de leerlingen hadden bij de spreekopdracht een computer nodig), zorgde er mede voor dat de lessen ordelijk verliepen. De leerlingen konden in tweetallen ruim van elkaar vandaan oefenen met de spreekkaarten. Figuur 4.2 illustreert hoe leerlingen in koppels van twee bezig waren met de spreekoefening. Duidelijk is dat de leerlingen zich vooral op de taak richten die op het scherm wordt gepresenteerd. Bij de uitvoering van de spreektaak richten de leerlingen zich tot elkaar. Wanneer de spreektaak is opgenomen luisteren ze samen of de taak voldoende is uitgevoerd.

Figuur 4.2 Leerlingen in tweetallen met de spreekopdracht aan het oefenen

Tijdens de spreekopdrachten werden de opdrachten geoefend alvorens het gesprek werd opgenomen, er was interactie in de Engelse taal. Zodra leerlingen niet met de spreekopdracht bezig waren spraken ze geen Engels meer maar Nederlands.

Het doorwerken van het programma

Gemiddeld zijn 79% van de lessen uit het programma door de leerlingen verwerkt. De 21% niet uitgevoerde lessen zijn te wijten aan lesuitval en tijdgebrek om extra lessen in te voegen. Het leertempo kon elke leerling volledig zelf bepalen. Uit observaties in de klassen bleek dat de leerlingen gemiddeld 10 minuten nodig hadden om het individuele gedeelte op de computer te maken. Naarmate de lessen vorderden werkten leerlingen het individuele gedeelte sneller door. Over het algemeen hadden de betere leerlingen 7 à 8 minuten nodig voor het individuele gedeelte en de zwakkere leerlingen circa 15 minuten. Het individuele gedeelte bestond voornamelijk uit luisterfragmenten. Deze kregen de leerling te horen via een koptelefoon, waardoor de leerlingen over het algemeen zeer geconcentreerd met de oefeningen bezig waren. Als een leerling eerder klaar was dan zijn gesprekspartner dan kon hij alvast de

spreekopdracht voorbereiden. Doorgaans verliep de taakuitvoering en de samenwerking zonder problemen.

Het uitvoeren van de spreekopdrachten nam gemiddeld 20 minuten (voor snelle leerlingen) tot 35 (voor langzame leerlingen) minuten in beslag. Leerlingen die voortijdig klaar waren moesten voor zichzelf werken. Vooral de betere leerlingen waren vaak ruim voor tijd klaar, terwijl de zwakkere leerlingen het volledige lesuur nodig hadden om een les af te ronden. Opvallend was dat de leerlingen over het algemeen niet uit zichzelf zelfstandig aan het werk gingen. Uit de observaties blijkt dat leerlingen over het algemeen geconcentreerd werkten, echter wanneer zij geen duidelijke taak om handen waren zij gauw met andere zaken bezig dan het vak Engels. Leerlingen moesten echt aan het werk gezet worden.

Tabel 4.4 toont in percentages aan hoeveel leerlingen elke les hebben deelgenomen en alle luistertaken van een les hebben gedaan. Daarnaast is in een tweede kolom het gemiddeld percentage goede antwoorden weergegeven. Het percentage is berekend over de leerlingen die de taken hebben gedaan. Leerlingen die de luistertaken niet hebben gedaan zijn dus niet meegenomen in het percentage goede antwoorden.

In totaal moesten de leerlingen in het luistergedeelte per les ongeveer 18 vragen beantwoorden, verspreid over een warming-up oefening, een luisteroefening, een oefening van woorden in zinnen voegen en een oefening van basiszinnen. De percentages hebben betrekking op de experimentele groep, bestaande uit 36 leerlingen.

Uit de resultaten van tabel 4.4. blijkt dat bijna alle lessen door meer dan de helft van de leerlingen is gemaakt. Les 5 is door minder dan de helft van de leerlingen gemaakt en les 10 is eveneens door slechts de helft van de leerlingen gemaakt. Een klas heeft deze lessen wegens lesuitval niet gemaakt. Helaas waren er geen extra lessen beschikbaar om de betreffende lessen in te halen. Les 1 is door slechtst 66% van de leerlingen gemaakt, waarschijnlijk omdat een aantal leerlingen aan het programma moest wennen.

Verder blijkt dat de leerlingen die aanwezig waren, het individuele gedeelte goed hebben gemaakt. Les 4 is met een gemiddeld percentage score van 88% het 'slechtst' gemaakt. Dit komt overeen met observaties uit het logboek waar naar voren kwam dat les 4 als 'moeilijk' werd ervaren. Ook wanneer gekeken wordt naar de standaarddeviatie blijken de scores van de leerlingen dicht rond het gemiddelde te fluctueren. Leerlingen konden de vragen overdoen na een foutief antwoord en de percentages goed zeggen dus vooral iets over hoe serieus de individuele taken zijn gemaakt.

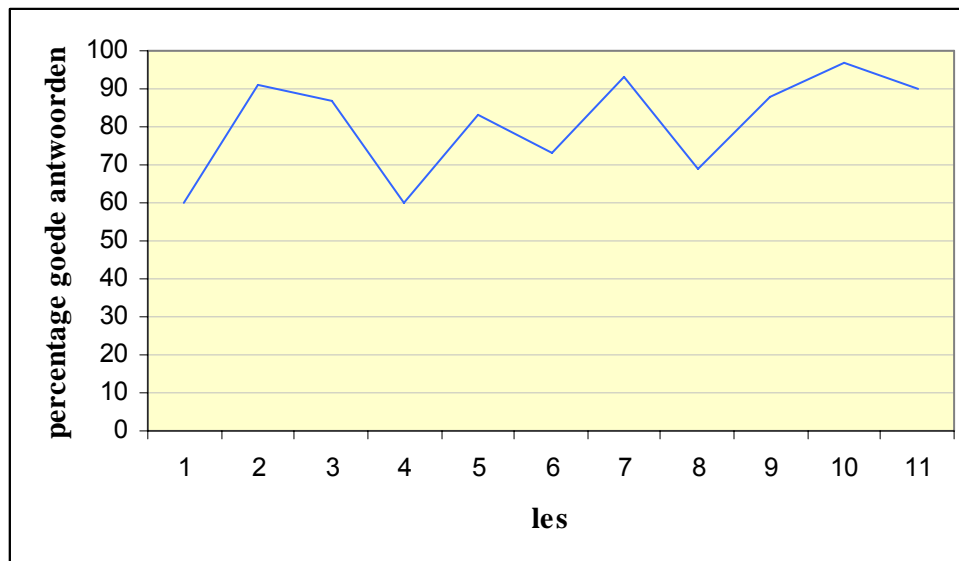

Tabel 4.4 Per les het percentage leerlingen dat alle luistertaken heeft gedaan en het gemiddeld percentage goede antwoorden (met de standaarddeviatie).

	Percentage leerlingen dat de luistertaken heeft gedaan	Gemiddeld percentage goede antwoorden
Les 1	66	93 (1.3)
Les 2	79	92 (2.5)
Les 3	83	94 (1.3)
Les 4	77	88 (1.3)
Les 5	43	93 (1.0)
Les 6	83	89 (1.4)
Les 7	83	91 (1.9)
Les 8	85	92 (1.1)
Les 9	87	95 (1.1)
Les 10	50	97 (1.5)
Les 11	78	93 (2.0)

Het trainen van luistervaardigheid

Uit tabel 4.4 kwam al naar voren dat de leerlingen de luisteroefeningen goed hebben gemaakt en zij nauwelijks fouten maakten. Dit kan veroorzaakt worden door het feit dat de leerlingen steeds direct feedback kregen op hun antwoorden waarna zij hun antwoorden nog konden verbeteren. In de database van het spreekprogramma wordt alleen het laatst gekozen antwoord opgeslagen waardoor niet goed te zien is of leerlingen de oefeningen de eerste keer al goed hebben gemaakt. Bij één oefening per les, het beantwoorden van vragen over een luisterfragment, kregen de leerlingen geen directe feedback. Ze moesten de vragen in één keer goed maken. Deze oefening bestond uit een fragment van gemiddeld 1.5 minuut, waarover gemiddeld 5 vragen beantwoord dienden te worden. Figuur 4.3 laat het percentage goede antwoorden per les zien.

Figuur 4.3 Percentage van het gemiddeld goed gegeven antwoorden per les.

Uit figuur 4.3 blijkt dat de luisteroefeningen afwisselend beter en slechter zijn gemaakt. Er lijkt een vooruitgang in de luistervaardigheid, maar deze is niet groot en is niet gelijkmatig. Het kan zijn dat de moeilijkheidsgraad van de luisteroefeningen per les niet constant was of dat de onderwerpen niet altijd goed aansloten op de interessegebieden van de leerlingen. Dit laatste is in tegenstrijd met les 7 waar een percentage van 93 is behaald, terwijl deze les volgens het logboek het minst aansloot op het interessegebied van de leerlingen. Een duidelijke verklaring op deze pieken en dalen is er niet. Over het algemeen genomen zijn de luisteroefeningen met een gemiddeld percentage van 81% goed gemaakt.

De kwaliteit van de dialogen

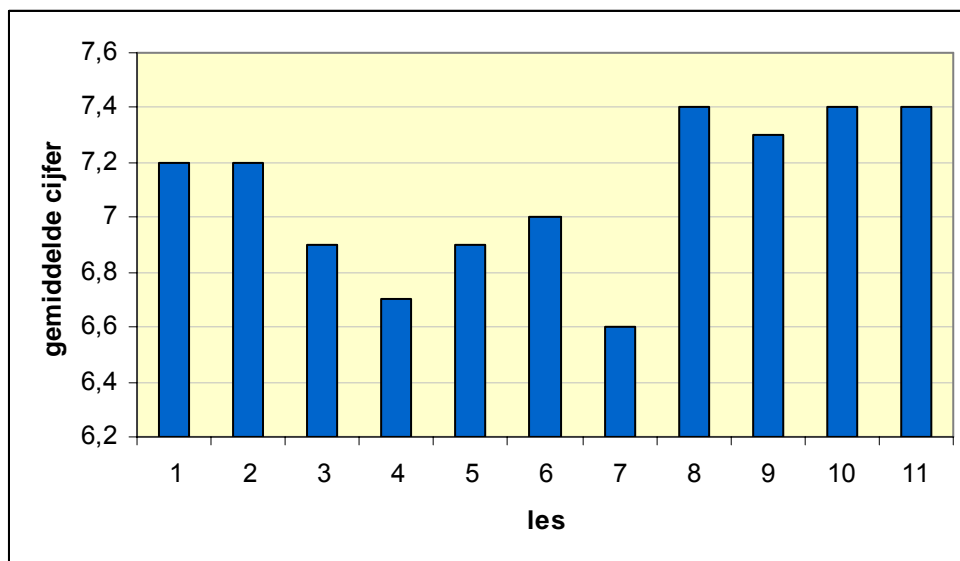
De dialogen zijn met hulp van spreekkaart A en B opgenomen. Spreekkaart A was een eenvoudige invuloefening van woorden in zinnen, die kon worden opgelezen. Spreekkaart B was een moeilijkere variant waarbij de leerlingen zelf zinnen moesten maken. De leerlingen ondervonden over het algemeen met spreekkaart A geen problemen. Spreekkaart B werd als lastiger ervaren. Tabel 4.5 geeft een overzicht van het percentage bruikbare fragmenten instuurde naar de leerkracht en het gemiddelde cijfer per les. Onder bruikbare fragmenten wordt het aantal leerlingen bedoeld die een fragment hebben opgestuurd bestaand uit zowel spreekkaart A als spreekkaart B. Bij een cijfer 7 of hoger zijn de dialogen goed van kwaliteit.

Tabel 4.5 Het percentage bruikbare spreekopnames per les en het gemiddelde cijfer per les met de standaarddeviatie.

	Percentage bruikbare fragmenten	Gemiddeld cijfer op de fragmenten
Les 1	71	7,2 (.77)
Les 2	81	7,2 (.54)
Les 3	67	6,9 (.37)
Les 4	69	6,7 (.60)
Les 5	70	6,9 (.45)
Les 6	82	7,0 (.60)
Les 7	69	6,6 (1.26)
Les 8	70	7,4 (.58)
Les 9	72	7.3 (.51)
Les 10	41	7.4 (.66)
Les 11	59	7,4 (.58)

Uit tabel 4.5 komt naar voren dat er per les steeds leerlingen zijn die hun opgenomen fragmenten niet volledig opstuurden. Sommige leerlingen stuurden alleen de opname van spreekkaart A of die van kaart B of een onvolledige opname in. Naarmate de lessen vorderden blijft het percentage bruikbare fragmenten rond de 70% tot 80%. Vooral les 10 en 11 kunnen als teleurstellend worden beschouwd. Zoals uit het logboek blijkt hebben alle leerlingen over het algemeen beide spreekkaarten gedaan. Leerlingen lijken geneigd een taak snel te willen afronden, waardoor instructies over hoe een fragment te maken en op te sturen soms niet goed worden opgevolgd. Omdat de computers waaraan de leerlingen werkten elke dag opnieuw een installatie kregen was het niet mogelijk de opnames alsnog te achterhalen wanneer de leerkracht de fragmenten nakeek.

In de volgende figuur worden de spreekresultaten van de leerlingen tijdens het programma aanschouwelijk gemaakt.

Figuur 4.4 Overzicht van de gemiddelde behaalde cijfers per les.

Figuur 4.4 laat zien dat de dialogen van les 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10 en 11 als kwalitatief goed kunnen worden beschouwd. Vanaf les 8 is de kwaliteit van de dialogen constant. Les 1 en les 2 waren als introductielessen relatief gemakkelijk om de leerlingen kennis te laten maken met het programma. Les 3 en 4 laten een daling van de gemiddelde score zien en vanaf les 5 is een stijgende lijn in de lessen te zien. Vanaf les 5 kregen de leerlingen ook steeds meer door dat de luisteroefeningen (individuele gedeelte) hen helpen bij het uitvoeren van de spreekopdracht. Hier moesten leerlingen wel op geattendeerd worden, zelf leken zij de link tussen de luisteroefeningen en de spreekopdracht niet te leggen. Les 7 springt uit de stijgende lijn met een relatief lagere score. Het onderwerp van deze les sloot niet goed aan bij de belangstelling van de leerlingen, zo blijkt uit de observaties. Dit kan invloed hebben gehad op de kwaliteit van de dialogen. Les 4 werd naast les 7 door leerlingen als een moeilijke les ervaren. Leerlingen hadden in deze les geen duidelijke houvast hoe zij spreekkaart B dienden in te vullen. Aanspraak werd gedaan op hun fantasie; leerlingen moesten zelf zinnen bedenken. Leerlingen blijken dit als lastig te ervaren en zij raken hun grip op de Engelse dialogen kwijt.

Over het algemeen kunnen de dialogen van bijna alle lessen als kwalitatief goed worden beschouwd. Met les 7 als 'slechtste' zijn de lessen naar tevredenheid gemaakt. In totaal hebben 28 van de 36 leerlingen over alle lessen heen gemiddeld een 7 of hoger gescoord.

Er is nagegaan of leerlingen presteerden overeenkomstig hun beginniveau. Op grond van de voortoets spreken is een onderscheid gemaakt in drie groepen leerlingen: zwak, middelmatig en goed. De leerlingen zijn ingedeeld in de zwakke groep bij een score van 0 – 40% goed op

de voortoets, in de middelmatige groep bij een score van 41 – 70% goed en in de betere groep bij een score van 71 – 100% goed. Wanneer de cijfers voor de spreektaken uit het programma worden uitgesplitst naar deze drie groepen, blijkt dat de groepen significant van elkaar verschillen ($F = 7.2$; $p = .03$).

Tabel 4.6 Gemiddelde cijfers (met standaarddeviatie) van leerlingen uit drie niveaugroepen op de spreekopdracht

	Gemiddeld cijfer van leerlingen voor de spreekopdrachten
Zwakke leerlingen	6.9 (.4)
Gemiddelde leerlingen	7.1 (.3)
Betere leerlingen	7.3 (.2)

De tabel laat zien dat naar mate de leerlingen beter zijn op de voortoets spreken zij ook betere cijfers behalen op de spreektaken. De verschillen zijn echter niet heel groot. Dat kan komen omdat leerlingen zelf een partner mochten kiezen en er zo ook tweetallen ontstonden met een gemengd niveau.

Samenvatting over de implementatie van het programma

Over het algemeen is het programma voldoende geïmplementeerd. Het lokaal was ruim ingericht en er waren voldoende computers aanwezig. Voor één klas waren er soms 1 à 2 computers te weinig, dit heeft echter nooit voor problemen gezorgd. De leerlingen hebben elke les rustig en geconcentreerd kunnen werken. Zowel tijdens het individuele gedeelte als bij het gedeelte waar de leerlingen in tweetallen moesten samenwerken hadden de leerlingen geen last van elkaar. In totaal zijn er 11 van de 14 lessen doorgewerkt door de leerlingen. Wegens lesuitval zijn niet alle lessen aan bod gekomen.

Zowel het individuele luistergedeelte als het spreekgedeelte dat in tweetallen moest worden uitgevoerd is naar behoren gemaakt.

Bij de luisteroefeningen valt op dat de ene les beter is gemaakt dan de andere les, een constante lijn is hier niet in te vinden.

Het gedeelte waarin de leerlingen moesten samenwerken was onderverdeeld in spreekkaart A en spreekkaart B. Spreekkaart B werd doorgaans als lastig ervaren, mede omdat leerlingen hier zelf zinnen moesten bedenken. Vaak werd er in het Nederlands overlegd. Dat is niet gunstig voor het ontwikkelen van de Engelse spreekvaardigheid. Over alle lessen heen wisten de leerlingen het spreekgedeelte voldoende af te sluiten. De taken van acht van de tien lessen kunnen als kwalitatief goed worden beschouwd en ook de taken van de overige drie

lessen zijn niet teleurstellend gemaakt. Naarmate de lessen vorderden was een constante lijn in de kwaliteit van de dialogen te zien. Ook wanneer de resultaten uitgesplitst zijn naar de zwakke, gemiddelde en betere leerlingen liggen de resultaten dicht bij elkaar.

In het spreekgedeelte van de les kwam uit de lesobservaties naar voren dat veel leerlingen zich kenmerken zich door:

- Snel te zeggen 'ik kan het niet'
- Het vergeten een volledige spreekopname op te sturen.
- Niet uit zichzelf aan het werk te gaan: zij hebben duidelijke taaksturing nodig

Tot slot kwam naar voren dat het onderwerp van een les meer dient aan te sluiten bij de interesses van de leerlingen.

4.3 Bestede leertijd in de controlegroep

Er is achterhaald hoeveel tijd in het schooljaar 2006/2007 in de controlegroep is besteed aan Engels luisteren en spreken. Door na te gaan wat de controlegroep heeft gedaan aan luisteren en spreken in het Engels kan er een schatting worden gemaakt van het verschil in aanbod tussen de experimentele en de controlegroep. Dit verschil dient als verklaring voor het mogelijke effect van het spreekprogramma.

Het PTA van de school stelt dat de leerlingen drie maal per jaar een luistertoets krijgen en één module spreken. De leerlingen hebben 3 maal per week 50 minuten Engelse les. In de hoofdstukken van de methode Engels zijn meestal een aantal spreekopdrachten. De docent geeft aan dat in de methode de spreekvaardigheid in verhouding staat met de andere vaardigheden. Echter, het spreken en luisteren schiet er in de praktijk van de Engelse les vaak bij in, omdat andere vaardigheden als lezen, woordenschat, grammatica en schrijven veel aandacht vragen.

Bij de leerlingen is een korte vragenlijst afgenomen (zie bijlage II). De vragen gaan over het onderwijsaanbod in woordenschat Engels, een dialoog voeren in het Engels en luisteren. De vraag was hoe vaak zij deze activiteiten het afgelopen jaar hebben gedaan. De leerlingen konden antwoorden met:

1. Helemaal niet
2. Wel eens, maar niet vaak
3. Eens in de twee weken
4. Elke week wel

In totaal hebben 17 leerlingen uit de controlegroep de vragen ingevuld. Uit de antwoorden op de vragenlijst komt naar voren dat 76% van de leerlingen van mening is dat zij wel eens, maar niet vaak Engelse woorden bij elkaar zoeken die over een zelfde onderwerp gaan. Verder is 71% van de leerlingen van mening dat zij niet of nauwelijks naar een Engels frag-

ment luisteren en 62% dat zij nauwelijks een dialoog oefenen met elkaar. Tot slot is 66% van mening dat zij niet vaak een cijfer voor een spreekoefening hebben gehad.

Opvallend is dat de leerlingen 150 minuten Engelse les per week krijgen en de meerderheid van de leerlingen van mening is dat zij het afgelopen halve jaar niet of nauwelijks met luisteren en spreken zijn bezig geweest. Ook bij de leerlingen komt het beeld naar voren dat er weinig lestijd wordt besteed aan luisteren en spreken in het Engels. Er worden uit het leerboek vooral oefeningen gedaan over vocabulaire, tekst verklaren en grammatica. Uitgaande van de gegevens van de docent krijgen leerlingen wel veel facetten van het leren van een vreemde taal aangeboden, maar spreken en luisteren worden minder aangeboden dan in de methode is gepland.

4.4 Eindresultaten

De nameting is aan het einde van de lessenserie uitgevoerd. Net als bij de voormeting is er getest op het spreekvaardigheidsniveau, het luistervaardigheidsniveau en de zelfinschatting met betrekking tot de eigen Engelse vaardigheid van de leerlingen.

Spreken

Het spreekvaardigheidsniveau van de leerlingen is net als bij de voormeting getest aan de hand van spreektesten afkomstig van de Afsluitingstoetsen Basisvorming 1996 van de CITO. De testen zijn individueel afgenomen. Tabel 4.7 geeft een weergave van het gemiddeld percentage goede antwoorden op de spreekvaardigheidstest van de experimentele en de controlegroep op zowel de voormeting als de nameting. In totaal kunnen 87 punten per test worden behaald.

Tabel 4.7 Het gemiddeld percentage goede antwoorden op de spreektesten (met de standaarddeviatie) voor de experimentele en controlegroep

	Aantal leerlingen	Voortoets Engels spreken	Natoets Engels spreken
		Percentage gemiddeld aantal goed gegeven antwoorden	Percentage gemiddeld aantal goed gegeven antwoorden
Experimentele groep	36	51 (18)	58 (21)
Controlegroep	17	51 (24)	56 (21)

Tijdens de voormeting werd duidelijk dat de experimentele en de controlegroep niet van elkaar verschilden op het gebied van hun spreekvaardigheid. Nu, 11 lessen later, ligt het verschil tussen de twee groepen nog steeds dicht bij elkaar. Hoewel de experimentele groep iets meer lijkt vooruitgegaan dan de controlegroep. Er is een analyse (ANCOVA) uitgevoerd waarbij de natoetsscores zijn gecorrigeerd met de voortoetsscores van de leerlingen en waarbij is gekeken of er verschil is tussen de leerlingen van beide onderzoeksgroepen op de natoets. Er blijkt een zogenoemd 'interactie-effect' te zijn, hetgeen wil zeggen dat sommige leerlingen meer profiteren van de experimentele conditie dan andere leerlingen ($F = 13$; $p = .00$). Nagegaan is waar dit interactie-effect vandaan komt. De leerlingen zijn daartoe op basis van hun voortoets spreken ingedeeld in drie groepen. De leerlingen die op de voortoets 1 – 40% antwoorden goed hadden zijn ingedeeld bij de zwakke leerlingen, 41 – 70% goed bij de gemiddelde leerlingen en 71 – 100% goed bij de betere leerlingen. In tabel 5.8 worden de resultaten van de verschillende groepen weergegeven.

Tabel 4.8 Overzicht van de gemiddelde percentages goed op de natoets spreken (met standaarddeviatie) voor goede en zwakke leerlingen in beide onderzoeksgroepen

	Aantal leerlingen	Niveau leerlingen op de voortoets spreken	Gemiddeld percentage goed op de natoets spreken
Experimentele groep	11	Zwak	32 (8)
	20	Gemiddeld	65 (12)
	5	Goed	85 (7)
Controlegroep	6	Zwak	38 (24)
	7	Gemiddeld	66 (11)
	4	Goed	64 (13)

Een (tweeweg-variantie) analyse geeft aan dat er tussen de onderzoeksgroepen een verschil is ($F = 3.3$; $p = 0.4$). Door middel van afzonderlijke testen (t – testen) is nagegaan welke verschillen significant zijn tussen de drie niveaugroepen van de experimentele en de controlegroep. Uit de tabel blijkt valt op te maken dat er tussen zwakke leerlingen in beide condities een klein verschil kan zijn. Dit verschil blijkt echter statistisch niet significant te zijn. Tussen gemiddelde leerlingen uit beide condities is er geen verschil. Tussen de goede leerlingen is er wel een verschil in het voordeel van de experimentele groep.

Aan de hand van deze tests kan geconcludeerd worden dat de betere leerlingen als enige profijt hebben gehad van het spreekprogramma. Voor zwakke en gemiddelde sprekers op de voortoets heeft het programma geen effect gehad.

Luisteren

Het luistervaardigheidniveau van de leerlingen is net als bij de voormeting getest aan de hand van luistertoetsen afkomstig van CITO-groep. De luistertoets is klassikaal afgenomen. Tabel 4.9 toont een overzicht van de behaalde score van de experimentele en de controle-groep.

Tabel 4.9 Het gemiddeld percentage goede antwoorden op de luistertoetsen (met de standaarddeviatie) voor beide onderzoeksgroepen

	Aantal leerlingen	Voormeting	Nameting
		Percentage gemiddeld aantal goed gegeven antwoorden	Percentage gemiddeld aantal goed gegeven antwoorden
Experimentele groep	36	58 (20)	70 (21)
Controlegroep	17	45 (12)	61 (7)

Tijdens de voormeting bleek er een verschil te zijn tussen de experimentele en de controlegroep op het gebied van het Engelse luistervaardigheid van de leerlingen. Opvallend is dat zowel in de experimentele groep als de controlegroep verbetering is in luistervaardigheidniveau als we de scores op de voormeting en nameting vergelijken. Een analyse (ANCOVA) is uitgevoerd waarbij de natoetsscores van de leerlingen zijn gecorrigeerd voor de verschillen tussen leerlingen op de voortoets. Het blijkt dan dat de groepen niet van elkaar verschillen op de natoets ($F = .04$; $p = .84$). Het spreekprogramma heeft geen extra effect gehad op het luistervaardigheidniveau van de leerlingen. Het reguliere lesprogramma Engels dat de controlegroep volgde heeft evenveel effect gehad.

Zelfinschatting

De zelfinschatting van de leerlingen is net als bij de voormeting gemeten aan de hand van een enquête. Tabel 4.10 toont een overzicht van de behaalde resultaten.

Tabel 4.10 Gemiddelde scores met betrekking tot zelfinschatting op voor- en nameting van beide onderzoeksgroepen.

Zelfinschatting op:		Aantal leerlingen	Gemiddelde score	
			Voormeting	Nameting
Luistervaardigheid (schaal 0 – 30)	Experimentele groep	36	17 (4)	19 (5)
	Controlegroep	17	18 (4)	16 (3)
Spreekvaardigheid (schaal 0 – 30)	Experimentele groep	36	16 (4)	18 (5)
	Controlegroep	17	16 (3)	15 (2)
Communicatie – strategieën (schaal 0 – 25)	Experimentele groep	36	16 (3)	17 (4)
	Controlegroep	17	16 (4)	14 (1)

Uit tabel 4.10 laat zien dat de leerlingen zich zowel in de voor- als in de nametingen iets boven gemiddelde inschatten op hun Engelse vaardigheden. Een verschil valt direct op. Zo lijkt de controlegroep op alle vlakken zich lager in te schatten op de nameting dan op de voormeting, terwijl de leerlingen uit de experimentele groep uitgezonderd van het gebruik van communicatiestrategieën, zich juist zich hoger lijken in te inschatten. Met behulp van een analyse (ANCOVA) is nagegaan of de verschillen significant zijn. De scores op de nameting zijn gecorrigeerd voor verschillen tussen leerlingen op de voormeting. Uit de analyses kan worden afgeleid dat de leerlingen uit de experimentele groep door het volgen van het spreekprogramma enigszins meer zelfvertrouwen hebben gekregen in hun Engelse vaardigheden luisteren ($F = 6.6$; $p = .01$), spreken ($F = 4.7$; $p = .03$) en communicatiestrategieën ($F = 4.4$ en $p = .04$).

Samenvatting van de resultaten van de leerlingen

Wanneer de resultaten op de natoets spreken worden opgesplitst voor zwakke, gemiddelde en betere leerlingen op de voortoets, dan blijken alleen de betere leerlingen profijt van het spreekprogramma te hebben gehad. De zwakke en middelmatige leerlingen uit de experi-

mentele groep doen het niet beter op de natoets spreken dan de overeenkomstige leerlingen in de controlegroep.

Op het gebied van luistervaardigheid lijkt het spreekprogramma geen effect te hebben gehad. Zowel de leerlingen uit de experimentele groep als de controlegroep hebben zich verbeterd. De leerlingen die met het reguliere programma hebben gewerkt zijn net zo goed vooruit gegaan als de leerlingen uit de experimentele groep.

De meest duidelijke vooruitgang hebben de leerlingen uit de experimentele groep geboekt als het gaat om hun zelfinschatting. Leerlingen die met het spreekprogramma hebben gewerkt schatten zichzelf hoger in wat betreft Engelse luistervaardigheid en spreekvaardigheid en het gebruik van communicatiestrategieën, dan leerlingen die alleen het reguliere lesprogramma hebben gevolgd.

Relaties tussen spreken en luisteren binnen het programma en de resultaten op de natoets spreken

Het spreekprogramma heeft als doel de leerlingen zo goed mogelijk voor te bereiden op het spreken, dat zij aangezet worden om Engels te spreken en dat zij hun Engelse spreekvaardigheid verbeteren. Dit laatste punt komt echter niet naar voren bij de resultaten van de spreektesten.

Er is nagegaan of er een relatie was tussen het geven van goede antwoorden op de luisteroefening in het programma en het cijfer voor de spreekopdrachten. Er zijn daartoe correlaties berekend. Het blijkt dat er een licht verband is tussen luisteren en spreken tijdens het programma ($r = .28$; $p = .05$ bij eenzijdige toetsing). Er is er geen verband tussen het aantal goed op de luisteroefeningen tijdens het programma en de resultaten op de natoets spreken. Wel is er is een sterk verband tussen het gemiddelde cijfer voor spreken met het spreekprogramma en de scores op de voormeting spreken ($.60$; $p = .00$) en de scores op de nameting spreken ($.53$; $p = .00$). Het betekent dat relatief goede Engelse sprekers op de voortoets ook hogere cijfers kregen op hun spreektaken tijdens het programma en op de spreektoets na afloop.

Van belang voor de waarde van het programma is of de cijfers op de spreektaken van het programma ook van invloed zijn op de score voor de natoets spreken. Dit is nagegaan door te kijken of de vooruitgang van leerlingen van hun score op voortoets naar de natoets samenhangt met het cijfer voor spreken in het programma. Dat bleek niet het geval. We kunnen dus, zoals te verwachten viel uit onze eerdere onderzoeksresultaten, niet aantonen dat er voor leerlingen een duidelijk verband is tussen het cijfer voor de spreektaken in het programma en de resultaten op de natoets spreken. Het programma-effect geldt alleen voor de leerlingen die al een vrij hoog spreekniveau hadden (zie tabel 4.8).

5. Conclusie, discussie en praktische aanbevelingen

5.1 Conclusie en discussie

De onderzoeksvraag was: *In hoeverre kan Engelse spreekvaardigheid van leerlingen uit de basisberoepsgerichte leerweg van het VMBO worden verbeterd door middel van een multimedia spreekprogramma?* We beantwoorden de twee deelvragen van deze onderzoeksvraag.

De implementatie van het programma

De eerste deelvraag gaat over de uitvoerbaarheid van het spreekprogramma. We gaan na of het spreekprogramma voldoende kan worden geïmplementeerd in de praktijk. Voldoende implementatie is essentieel, aangezien anders een mogelijk effect aan andere factoren toe te schrijven valt dan aan het programma. De belangrijkste punten zijn: ten eerste de leeromgeving voldeed met voldoende computers en goed werkende software op opname van geluid en het verzenden van bestanden naar de docent. Ook het spreekprogramma zelf draaide naar behoren en de gegevens van de leerlingen konden worden verzameld in de database van het programma. Ten tweede zijn 79% van de luisteroefeningen van de lessen doorgevoerd. Het overgrote deel van de leerlingen had voldoende tijd om zowel het luistergedeelte als het spreekgedeelte binnen één lesuur af te ronden. Ten derde zijn de luisteroefeningen naar behoren gemaakt. Elke luisteroefening is met een gemiddeld percentage van 81% aan goede antwoorden voldoende gemaakt. Ten vierde kan de kwaliteit van de dialogen als goed worden beschouwd, waar als aantekening bij moet worden gezet, dat dit niet alle dialogen van alle leerlingen zijn beoordeeld.

De conclusie over de eerste onderzoeksvraag naar de uitvoerbaarheid van het spreekprogramma is positief. Het programma is technisch en inhoudelijk goed uitvoerbaar door de docent en de leerlingen.

De effecten

De tweede deelvraag gaat over de effecten van het programma op de spreekvaardigheid, de luistervaardigheid en de zelfinschatting van leerlingen.

Spreken. Gelet op de uitkomsten van de spreekvaardigheidstesten kan geconcludeerd worden dat vooral de goede Engelse sprekers op de voortoets profijt hebben gehad van het spreekprogramma. Echter, wanneer gekeken wordt naar de wekelijks opgestuurde dialogen van de leerlingen, dan boeken de zwakke leerlingen ook wel degelijk vooruitgang. Over alle lessen heen kunnen de dialogen als kwalitatief goed beschouwd worden. De zwakke leerlin-

gen hebben tijd nodig om zich voor te bereiden op een gesprek, de juiste woorden te zoeken en te oefenen met de uitspraak van woorden. De oefeningen hebben de leerlingen waarschijnlijk geholpen de juiste woorden en zinnen te vinden voor de spreekopdracht, zonder deze oefeningen en de luisterfragmenten van deze oefeningen, zou de spreekopdracht een stuk lastiger voor hen geweest zijn. De spreektaken geven de leerlingen veel extra hulp: voor deze leerlingen kan dit als een positief houvast worden gezien.

Het spreekprogramma heeft als doel de leerlingen zo goed mogelijk voor te bereiden op het spreken, dat zij aangezet worden om Engels te spreken en dat zij hun Engelse spreekvaardigheid verbeteren. Uit de analyses blijkt dat de cijfers op de spreektaken van het programma wel hoog samenhangen met de natoets spreken, maar wanneer er rekening wordt gehouden met de verschillen die er op de voortoets al waren is het verband weg. We kunnen niet aantonen dat er voor leerlingen in het algemeen een verband is tussen het goed maken van luister- en spreektaken uit het programma en de resultaten op de natoets spreken. Het programma-effect geldt alleen voor de leerlingen die al een vrij hoog spreekniveau hadden.

Luisteren. Uit de nametingen blijkt verder dat het spreekprogramma geen effect heeft gehad op de Engelse luistervaardigheid van de leerlingen. Ook wanneer gekeken wordt naar de metingen van de korte luisteroefeningen in elke les, is er geen constante vooruitgang te zien. Het reguliere lesprogramma blijkt even effectief te zijn als het spreekprogramma las het om leren luisteren naar Engelse teksten gaat.

Zelfinschatting. Gelet op de zelfinschatting bij de voormeting en bij de nameting hebben vooral de leerlingen die het spreekprogramma hebben gevolgd het gevoel dat zij zowel op het gebied, van Engelse spreekvaardigheid, luistervaardigheid en communicatiestrategieën beter zijn geworden. Vermoedelijk komt dit doordat elke les gestructureerd verliep, de leerlingen duidelijk wisten wat van hen verwacht werd, zij op hun eigen tempo konden werken, er orde in de klas was en zij de spreekopdracht zorgvuldig konden voorbereiden alvorens zij deze opstuurden. Daarnaast werden de leerlingen met voornamelijk positieve feedback beloond en haalden de leerlingen steeds betere cijfers op hun dialogen.

De conclusie over het effect van het spreekprogramma is dat het zich beperkt tot het verbeteren van het spreken van leerlingen die al een beetje Engels konden spreken en dat het voor alle leerlingen helpt om hun zelfvertrouwen in het spreken van en luisteren naar Engels te verbeteren. Het luisteren verbetert niet als gevolg van het gebruik van het programma.

5.2 Aanbevelingen voor de praktijk

De vraag die nu interessant wordt, is: 'Hoe kunnen ook de zwakke leerlingen profijt hebben van het spreekprogramma?' De resultaten laten zien dat er is geen verschil in toename van spreekvaardigheid Engels is voor de zwakke en middelmatige leerlingen tussen de experimentele groep en de controlegroep. Uit de observaties tijdens het onderzoek komt naar voren dat de middelmatige en zwakke leerlingen niet altijd bewust bezig zijn, maar al doende leren. Wanneer zij een taak om handen hebben, zijn zij serieus met deze taak bezig. Zij werken dan hard en beschikken over meer kennis dan zij zelf denken. Deze leerlingen kampen echter vaak met faalangst en zodra ze een gesprek in de Engelse taal moeten voeren met een onbekende persoon hebben ze de neiging om "dicht te klappen". De onzekerheid van deze leerlingen kan van invloed zijn geweest op de resultaten van de spreektest. Toch is dit de situatie waarop ze voorbereid moeten worden, omdat die zich ook voordoet bij het gebruik van Engels met Engelstalige personen. Een mogelijkheid is om de leerlingen te trainen in het gebruik van enkele communicatiestrategieën en hen met steeds andere medeleerlingen te laten oefenen zodat ze ervaring opdoen met het leren spreken van Engels met verschillende personen.

Daarnaast is de vraag hoeveel vooruitgang je moet verwachten bij deze leerlingen. De leerlingen, zo blijkt uit de zelf-inschattingslijst, zijn zekerder geworden in hun Engelse vaardigheden. De leerlingen zijn elf lessen lang intensief met hun Engelse vaardigheid bezig geweest, de vooruitgang op de testen was niet groot, maar zij hebben wel met plezier de lessen gevolgd. Alleen het leuk vinden van het ontwikkelen van de Engelse vaardigheden is al een stap in de goede richting, het motiveert de leerlingen. Ze zullen slechts langzaam hun Engelse vaardigheden ontwikkelen.

Om de ontwikkeling van leerlingen te stimuleren kunnen in het spreekprogramma zelf een aantal verbeteringen worden gemaakt:

- De onderwerpen van de lessen zouden meer bij de leerlingen moeten aansluiten. Niet alleen op hun interesse, maar ook op hun algemene kennis.
- Instructie moet zo kort en bondig mogelijk worden gegeven. Leerlingen lezen niet, maar doen. Belangrijke instructie zal daarom kort moeten zijn en goed moeten opvallen.
- De omvang van de spreekopdrachten is voor de zwakke leerlingen voldoende. Leerlingen krijgen voor de opdrachten ruim de tijd. Het spreken is voor zwakke leerlingen een onzeker punt, daarom moeten zij per spreekkaart een duidelijke en beperkte opdracht krijgen die zonodig eerst met hen wordt geoefend. Voor de betere leerlingen

kunnen de spreekkaarten wel uitgebreid worden. Voor hen kan ook de moeilijkheidsgraad van de spreekkaarten een stap omhoog.

Ten tweede kan de didactiek van het leren spreken worden verbeterd voor de zwakke leerlingen. Uit de theorie blijkt dat communicatiestrategieën een handig hulpmiddel voor de leerlingen zijn om een gesprek vloeiender te laten verlopen, zonder uitgebreide schat aan woorden en zinnen te hebben (Nakantani, 2005 en Djönyei & Scott, 1997). In dit onderzoek is het gebruik van communicatiestrategieën voor zwakke leerlingen echter te weinig uit de verf gekomen. De leraar liep rond om de communicatiestrategieën aan de leerlingen te leren. De leerlingen luisterden, namen het mee in hun fragment, maar vervolgens deden zij er bij de tweede spreektaak meestal niets mee. Zwakke en middelmatige leerlingen blijken precies de spreekkaart op te volgen, doen letterlijk wat van hen verwacht wordt en niets extra's. Beter zou zijn om de communicatiestrategieën aan te bieden in de opdrachten door middel van scaffolded instruction. Stap voor stap zouden dan de strategieën in een taak aangeleerd kunnen worden. Eerst kan de docent het gebruik van een strategie voordoen waarna de leerlingen hem na kunnen doen. Geleidelijk aan doet de docent minder voor en uiteindelijk kunnen de leerlingen zelfstandig de strategieën toepassen in hun conversaties (Bransford, Brown, Cocking & Pellegrino, 2002). Een voorbeeld van een oefening om het gebruik van communicatiestrategieën te bevorderen is:

Geef elke leerling afbeeldingen van drie voorwerpen. Bijvoorbeeld: huis, bloem en hond of lepel, telefoon en televisie. De leerkracht doet het eerst voor met een goede leerling en daarna moeten de andere leerlingen, door middel van vragen aan elkaar en door middel van het beschrijven van de voorwerpen, er achter zien te komen welke voorwerpen de andere leerling heeft. De leerlingen worden zo gedwongen om vragen over het onbekende voorwerp te stellen en om het voorwerp te beschrijven zonder het voorwerp te noemen.

Essentieel voor het toepassen van de strategieën is dat leerlingen een begrip of situatie uit kunnen leggen waarvan zij de Engelse vertaling niet weten, vragen kunnen stellen om meer van een onderwerp te weten te komen en vragen van anderen kunnen beantwoorden.

Voor de zwakke leerlingen kunnen hierdoor beter voorbereid worden op het spreken in testsituaties en authentieke Engelse taalsituaties.

Om het Engels spreken te bevorderen zou de docent tijdens de les eenvoudig Engels met de leerlingen kunnen praten. De leerlingen te dwingen alleen maar Engels met elkaar te praten zal in de praktijk waarschijnlijk niet werken aangezien zij daar de woordenschat en de basiszinnen voor missen. Naarmate de lessen vorderen zou hier wel meer naar gestreefd dienen te worden.

Literatuur

- Bransford, J. D., Brown, A.L., Cocking, R.R. & Pellegrino, W.P. (2002). *How People Learn*. Washington: National Academy Press.
- Creemers, B.P.M. & Houtveen, A.A.M. (2001). *Onderwijsinnovatie*. Onderwijskundig Lexicon Editie III. Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Dörnyei, Z. (1995). On the Teachability of Communication Strategies. *TESOL QUATERLY*, 29, 55-85.
- Dörnyei, Z. Scott, M. (1997). Communication Strategies in a Second Language: Definitions and Taxonomies. *Language Learning*, 47, 173-210.
- Ellis, R. (1999). *Learning a Second Language Through Interaction*. Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Green, J.M. (1993). Student attitudes toward communicative and non-communicative activities: Do enjoyment and effectiveness go together? *Modern Language Journal*, 77, 1-10.
- Harskamp, E., Suhre, C., Zomerman, E. (2005). *Op weg naar krachtige didactische modellen voor internationale uitwisselingen: Onderzoek naar leeromgevingen Engels voor internationale uitwisseling*. Groningen: GION.
- Inspectie van het Onderwijs (1999). *Werk aan de basis. Evaluatie van de basisvorming na vijf jaar*. De Meern: Inspectie van het onderwijs.
- Krashen, S. (1982). *Principles and practices in second language acquisition*. Oxford: Pergamon Press.
- Leidelmeijer, D. (2006). *Engels leren spreken in het VMBO met computerondersteunend onderwijs*. Groningen: Rijkuniversiteit Groningen.
- Mackey, A. & Oliver, R. (2002). Interactional feedback and children's L2 development. *System*, 30:4, 460 – 477

- Moreno, R., Mayer, R.E., Spires, H.A., Lester, J.C. (2001). The Case for Social Agency in Computer-Based Teaching: Do Students Learn More Deeply When They Interact With Animated Pedagogical Agents?. *Cognition and Instruction*, 19, 177-213.
- Nakatani, Y. (2005). The Effects of Awareness-Raising Training on Oral Communication Strategy Use. *Modern Language Journal*, 89, 76-92.
- Payne, J., Whitney, P. (2002). Developing L2 oral proficiency through synchronous CMC: Output, working memory, and interlanguage development. *CALICO Journal*, 20, 7 – 32.
- Staatsen, F. (2004). *Moderne vreemde talen in de onderbouw: kerndoelen in de praktijk*. Bussum: Coutinho.
- Stoicovy, C. E. (2004) Using Retelling to Scaffold English Language for Pacific Island Students. *The Reading Matrix*. 14, 1,
- Westhoff, G.J. (2002). Een “schijf van vijf” voor het vreemde-talenonderwijs. *Bedrijvige talen*, 26, 9-15.
- Zomerman, E. (2005). *Study on the effects of exchanges and communication lessons on the English language skills of students in Dutch secondary education*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Bijlage I – Zelfinschatting vragen

De volgende uitspraken gaan over Engels luisteren.

Geef aan hoe goed je het volgende kunt:
---

1. Als ik iemand Engels hoor spreken, kan ik volgen waar het over gaat.

1-----	2-----	3-----	4-----	5
zeer	slecht	redelijk	goed	zeer
slecht				goed

2. Als iemand me iets in het Engels vertelt, begrijp ik precies waar het over gaat.

1-----	2-----	3-----	4-----	5
zeer	slecht	redelijk	goed	zeer
slecht				goed

3. Als iemand Engels spreekt en ik snap iets niet, dan kan ik daar in het verloop van het gesprek wel achter komen.

1-----	2-----	3-----	4-----	5
zeer	slecht	redelijk	goed	zeer
slecht				goed

4. Ik kan in het Nederlands navertellen wat ik in het Engels heb gehoord.

1-----	2-----	3-----	4-----	5
zeer	slecht	redelijk	goed	zeer
slecht				goed

5. Als op de televisie de ondertiteling wegvalt bij een Engelstalig interview, kan ik het interview goed blijven volgen.

1-----	2-----	3-----	4-----	5
zeer	slecht	redelijk	goed	zeer
slecht				goed

6. Mijn niveau voor Engels luisteren is:

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

De volgende uitspraken gaan over Engels spreken.

Geef aan hoe goed je het volgende kunt:

7. Ik kan in het Engels duidelijk maken wat ik wil zeggen.

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

8. Als iemand mij in het Engels om meer uitleg vraagt, kan ik die uitleg in het Engels geven.

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

9. Als ik niet weet hoe je iets in het Engels moet zeggen, kan ik dat op een andere manier duidelijk maken.

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

10. Ik kan het merken als iemand niet begrijpt wat ik bedoel als ik iets in het Engels zeg.

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

11. Als iemand alleen Engels spreekt, kan ik me in het Engels uitdrukken. Ik kan bijvoorbeeld een dokter, die alleen Engels spreekt, vertellen waar ik last van heb.

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

12. Als bij mij niet direct de juiste Engelse woorden te binnen schieten, kan ik het op een andere manier zeggen.

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

13. Als ik iets in het Engels zeg, ga ik na of de ander me begrijpt.

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

14. Als ik iets in het Engels niet begrijp durf ik het wel te vragen aan iemand die alleen Engels spreekt.

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

15. Als ik een woord niet weet in het Engels kan ik dat opzoeken in een Engels woordenboek.

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

16. Als ik in een gesprek op een gegeven moment niet weet hoe je iets in het Engels zegt, dan probeer ik of mijn gesprekspartner mij kan helpen de juiste woorden te vinden.

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

17. Mijn niveau voor Engels spreken is:

1-----2-----3-----4-----5
zeer slecht redelijk goed zeer
slecht goed

Bijlage II – Leertijdbesteding vragen Controlegroep

Voor we beginnen wil ik eerst nog graag van je weten of je het afgelopen half jaar wel eens geoefend hebt in het spreken van Engels. Er zijn 5 vragen met elk 4 antwoordmogelijkheden:

- helemaal niet (0)
- wel eens, maar niet vaak (1)
- eens in de twee weken (2)
- elke week wel (3)

Hoe vaak heb je:

1. Alleen of met een andere leerling op een rijtje gezet welke Engelse woorden je nodig hebt voor een bepaald onderwerp (bijv. wat je dagelijks doet, wat je het liefste eet, etc.)?
2. Met een medeleerling een kort gesprekje gevoerd in het Engels over een onderwerp uit het leerboek?
3. Naar een Engels luisterfragment geluisterd over een bepaald onderwerp (bijv. een reclamespotje)?
4. Een cijfer of aantekening (voldoende, onvoldoende) gehad voor een spreekopdracht in het Engels?
5. Een cijfer gehad voor een luistertoets?

Bijlage III – Logboek

Per les zijn opvallende zaken bijgehouden. Zaken die relevant zijn voor de evaluatie van het programma. Elke les – observatie wordt begonnen met het aantal bruikbare fragmenten. Dit zijn fragmenten die bruikbaar zijn voor het onderzoek, fragmenten die bestaan uit spreekkaart A en spreekkaart B.

Les 1: 'Begroeten en kennismaken'

Bruikbare fragmenten: 71%

Les 1 verliep bij alle klassen rommelig. Voor alle leerlingen was het programma nieuw en het was voor geen één leerling duidelijk wat te doen aan het begin van de les. Vooral het wachtwoord van elke leerling om in te kunnen loggen in de les en hoe de digitale geluidsrecorder werkt hield de les op. Opvallend was dat nagenoeg geen enkele leerling de gebruiksaanwijzing van de digitale geluidsrecorder las, in plaats daarvan werd er gelijk om hulp geroepen. Jeroen en ik hebben het programma voor elk koppel apart uitgelegd. Dit kon niet klassikaal, omdat leerlingen niet gelijktijdig aan de spreekopdracht begonnen en er geen projector in de klas aanwezig was.

De leerlingen bleken deze les erg onzeker te zijn en zij vroegen veel. Met name bij de spreekopdracht wilden leerlingen het liefst dat je alles voor zei. Toch bleek les 1 een makkelijke les te zijn, wanneer je de leerlingen zelf liet nadenken en een antwoord liet verzinnen, wat bij de meeste leerlingen in één keer het goede antwoord was.

Les 2: 'Je familie'

Bruikbare fragmenten: 81%

Les 2 begon net als les 1 rommelig. Veel leerlingen waren hun wachtwoord kwijt en konden zij bij binnenkomst daardoor niet gelijk aan de slag. Echter, zodra de leerlingen aan het werk waren, waren zij ook serieus bezig. Het valt op dat de leerlingen in alle drie de klassen over het algemeen hard werken en gemotiveerd zijn om een goed fragment op te nemen. Het feit dat zij een cijfer krijgen voor het opgenomen fragment lijkt te motiveren. De spreekkaart zorgde niet voor moeilijkheden. Echter, het opnemen en het opsturen van de fragmenten verliep wel moeizaam. Leerlingen waren vergeten hoe het programma ook al weer werkte, in klas C vergaten sommige leerlingen zelfs hun fragment toe te voegen in hun e – mail. Klas C was met 1 leerling meer dan er computers aanwezig waren, dit zorgde niet voor problemen doordat de docent zijn computer tijdelijk beschikbaar stelde.

Les 3: 'Tv – serie of film'

Bruikbare fragmenten: 67%

Alle leerlingen weten wat van hen verwacht wordt. Binnen 5 minuten zijn alle leerlingen serieus aan het werk. Het spreekgedeelte van deze les bleek, vooral bij spreekkaart B, niet goed tot zijn recht te komen. Er werd gevraagd naar de mening van verschillende soorten films (komisch, romantisch, science fiction, westerse film, thriller en een vechtfilm). Leerlingen beantwoorden dit kort en bondig, waardoor er geen goede conversatie tot stand kwam. Duidelijkere richtlijnen zullen hier in het vervolg moeten worden gegeven, bijvoorbeeld waarom zij een film wel of niet leuk vinden of vragen om een aantal kenmerken per te film noemen. In deze les ging de leerkracht er vanuit dat de leerlingen na twee lessen wel wisten hoe de digi-

tale geluidsrecorder werkten en hoe zij een fragment moesten opsturen. Dit bleek niet zo te zijn en het aantal bruikbare fragmenten was teleurstellend deze les. In het vervolg zal hier bovenop gezeten moeten worden.

Les 4: 'Inlichtingen vragen en geven'

Bruikbare fragmenten: 69%

Les 4 had bij klas A een moeizame start, aangezien het programma nog niet op het net stond waardoor leerlingen pas na 15 minuten na aanvang konden beginnen. De andere klassen konden wel op tijd beginnen. Toch bleken alle leerlingen moeite te hebben om zowel spreekkaart A als B op te nemen. In klas A zijn door het laat opstarten van de les en de moeilijkheidsgraad veel leerlingen niet aan spreekkaart B toegekomen. Les 4 werd dan ook over het algemeen als zeer moeilijk ervaren. Bij spreekkaart A moesten moeilijkere woorden ingevuld worden dan dat zij bij voorgaande spreekkaarten gewend waren en bij spreekkaart B moesten de leerlingen de weg vragen en de weg uitleggen. Naast dat de woorden en zinnen die gevraagd werden als lastig werd ervaren, bleek ook de instructie onduidelijk te zijn. Leerlingen moesten zelf een route bedenken, bijvoorbeeld de derde straat rechts, tweede straat links en dan vindt u het gebouw aan uw rechterhand. Leerlingen blijken de opdracht heel letterlijk te nemen en blijken niet flexibel te zijn met zelf een route te verzinnen. In het vervolg zal een route moeten worden gegeven, zodat leerlingen een houvast hebben.

Les 5: 'Eigen cultuur'

Bruikbare fragmenten: 70%

Het onderwerp van les 5 bleek niet toepasselijk voor de tijd van het jaar te zijn. De spreekkaart ging vooral over kerstmis, terwijl de les rond Pasen werd gegeven. De benodigde woorden van de les werden als moeilijk ervaren, leerlingen zijn er in deze les extra op geweest dat zij de meeste woorden en zinnen kunnen terug zien en horen in de voorgaande oefeningen. Bij de betere leerlingen zijn hier en daar kleine aanwijzingen gegeven voor het gebruik van communicatiestrategieën. Tevens hebben steeds meer leerlingen door dat de voorbereidende oefeningen hen kan helpen bij het uitvoeren van de spreekopdracht. Les 5 is door klas C niet gemaakt. Klas C viel op deze dag uit, aangezien les 5 niet goed in de tijd van het jaar paste en er geen tijd beschikbaar was voor een inhaalles is er voor gekozen deze les helemaal niet meer aan klas C te onderwijzen.

Les 6: 'Dagelijkse routines'

Bruikbare fragmenten: 82%

Les 6 verliep soepel en er zijn weinig bijzonderheden over deze les te noemen. In deze les kon goed gebruik worden gemaakt van communicatiestrategieën. De aandacht is vooral uitgaan naar het terugvragen, 'What about you?' en 'What do you think?'.

Les 7: 'Actueel nieuws'

Bruikbare fragmenten: 69%

Les 7 leek een les zoals les één. Veel leerlingen waren vergeten hoe de digitale geluidsrecorder werkte en de les verliep rommelig. Dit zou verschillende oorzaken kunnen hebben. Eén, de hoofdonderwerpen van deze les waren WarChild en First8, deze hoorden niet bij het

interessegebied van de leerlingen. First8 is een relatief oud project en de meeste leerlingen kenden het niet. WarChild is wel een bekend project, de meeste leerlingen kenden het wel, alleen wisten ze eigenlijk niet precies waar WarChild voor staat. Twee, in deze les werd gebruik gemaakt van muziekfragmenten. Muziekfragmenten blijken bij leerlingen gauw 'stomme muziek' te zijn en leerlingen verliezen hun aandacht. Het goede aan deze les was dat leerlingen veel vragen moesten stellen aan elkaar. Zo leerden leerlingen onbewust om deze als communicatiestrategieën te gebruiken.

Les 8: 'Advertenties'

Bruikbare fragmenten: 70%

Les 8 werd gedraaid op een heel warme dag. Dit was vooral te merken aan de leerlingen, leerlingen waren loom en klagerig. Toch werd in deze les serieus geoefend en vlot opgenomen. De leerlingen waren ruim voor tijd klaar. De spreekkaarten waren vrij gedetailleerd, dit was jammer, daardoor was weinig ruimte om communicatiestrategieën aan te leren.

Les 9: 'Hobby's, muziek en sport'

Bruikbare fragmenten: 72%

Les 9 was een les die eigenlijk aan het begin van de lessenserie thuis hoorde. De leerlingen moesten aan elkaar vragen wat voor hobby's ze elk hebben en wanneer ze elk met hun hobby's bezigwaren. Wel moesten de leerlingen veel zelf invullen. De les verliep rustig en de leerlingen waren goed aan het werk. Verder geen bijzonderheden over deze les te noemen.

Les 10: 'Favoriete maaltijden'

Bruikbare fragmenten: 41%

Les 10 verliep net als de voorgaande les rustig, de leerlingen wisten wat van hen verwacht werd en waren serieus aan het werk. De spreekkaarten van les 10 waren enigszins lang en sommige leerlingen, vooral in klas A hadden moeite om zowel spreekkaart A als B op te nemen. Bij de dialogen viel op dat leerlingen de opdracht niet goed lezen. Het intro – stukje, bestaande uit drie zinnen lazen de leerlingen niet. Dit bleek uit de vraag: 'Wie moet er beginnen, mevrouw?' die circa zes keer is gesteld. Ook de vraag: 'Mevrouw, wat is het menu?' is vaak gevraagd. Klas C heeft deze les niet gemaakt, wegens een lerarenvergadering.

Les 11: 'Winkelen'

Bruikbare fragmenten: 59%

Les 11 was een goede les waar in leerlingen snel en serieus aan het werk gingen. Opvallend is wel dat zowel bij klas A als bij klas C bijna de helft van de opgestuurde fragmenten onbruikbaar waren. Dit is voor de laatste les teleurstellend. Net als twee leerlingen die nog vragen hadden over het opnemen van een fragment. Een verklaring voor het geringe aantal opgestuurde fragmenten komt verder niet naar voren uit de observaties in de les.

Bijlage IV – Spreekkaarten

Les 1:

Spreekkaart A: Je voorstellen aan iemand van het zelfde geslacht.

Je bent net verhuisd naar Nederland. Je hebt je hele leven op de boerderij in Frankrijk gewoond, nu woon je in Utrecht. Na de zomervakantie ga je voor het eerst naar school. Hier ontmoet je jouw nieuwe klasgenoten. Klasgenoot A begint.

Klasgenoot A:

1. .... (Goedemorgen).
2. I come from France. What are you going to do after school?
3. .... (Dank je wel), that's very kind of you.
4. I like to make my own music. And I love to listen to.....
5. I think the lesson will start. Let's be quiet!
6. Is the lesson always so ..... (saai)?

Klasgenoot B:

1. .... (Goedemorgen). I am..... Welcome in this class. Where do you come from?
2. We will play basketball. Do you like to come with us?
3. What kind of ..... (muziek) do you like?
4. Really? I love that too!
5. Good idea!
6. Yes, I'm afraid most of the time....

Spreekkaart B: Jezelf voorstellen aan iemand van het andere geslacht.

Aan het einde van je schooldag ga je naar huis. Naast je woont een leuk buurmeisje/jongen die jij wel ziet zitten. Net als je jouw fiets wilt wegzetten kom je hem/haar tegen. Je gaat een gesprek met hem/haar aan, waarin onder andere de volgende punten in voorkomen:

- De mooie fiets van hem/haar.
- Hoe leuk hij/zij er uit ziet.
- Wat voor hobby's jullie leuk vinden om te doen.
- Samen een keer wat leuks doen.
- Of ze misschien een ijsje wil.

Les 2:

Spreekkaart A:

Voor het eerst komt er een klasgenoot bij jou thuis. Op je kamer hangen verschillende foto's van je familie. Aan je klasgenoot vertel je over je familie. Klasgenoot A begint.

Klasgenoot A:

1. Who are all these..... (mensen)?
2. Oh really? Where is he going?
3. Sounds nice! And who is this?
4. .... (Hoe oud is zij?)
5. What are her.....(hobby's)?
6. What about your ..... (ouders). Aren't they on a ..... (foto)?
7. My father was a doctor too. But he died a few years ago.

Klasgenoot B:

1. This is my ..... (broer). He is on ..... (vakantie) at the moment.
2. He is in Spain with his ..... (vriendin).
3. This is my sister.
4. She is..... (16 jaar) old.
5. She likes to play tennis and to play.....(basketbal).
6. They are here on the ..... (foto). My mother is a housewife and my father is a doctor.
7. Oh, I'm sorry.

Spreekkaart B:

Nu wil jij uiteraard alles weten over zijn/haar familie. Ga een gesprek met elkaar aan en vraag naar zijn/haar familie. De volgende punten moeten in ieder geval in jullie gesprek voorkomen:

- 2 broers en een zus
- De hobby's van de broers en zus
- Het beroep van je moeder
- Elke zondag langs opa en oma gaat
- Hoeveel neefjes en nichtjes je hebt

Les 3:

Spreekkaart A:

Je wilt met je beste vriend(in) naar de bioscoop. Vertel elkaar van wat voor soort films jullie houden en kies uiteindelijk naar welke film jullie zullen gaan.

Vriend A:

1. Shall we go to the ..... (bioscoop)?
2. What kind of films do you like?
3. I like ..... films. And I don't like ..... films.
4. I like that actor too! But I like ..... (favoriete acteur) more. He is my ..... (favoriete acteur).
5. Probeer nu samen een film uit te zoeken die aan jullie wensen voldoet.

Vriend B:

1. Yes, I would love to go!
2. I like ... films. I don't like .... films. What kind of films do you like?
3. So we both like ..... films. Who is your ..... (favoriete) actor? My is .....
4. So which film shall we go and see then?
5. Probeer nu samen een film uit te zoeken die aan jullie wensen voldoet.

Spreekkaart B:

Samen met je beste vriend(in) wil je een video gaan huren. Voer een gesprek met z'n tweeën waarin jullie samen bediscussiëren welke film jullie gaan kijken. Eerst geven jullie je mening over elke soort film, daarna geven jullie aan wie jullie favoriete en minst favoriete acteurs zijn en tot slot besluiten jullie welke film jullie gaan kijken

- Comedy
- Romantisch
- Science fiction
- Westerse film
- Thriller
- Vechtfilm
- Favoriete acteurs
- Slechtste acteurs
- Welke film wordt het?

Les 4:

Spreekkaart A:

Je bent een engelse toerist, en je wilt graag een bezoekje aan Madame Tussaud brengen. Helaas ben je verdwaald en vraag je de weg aan een omstander.

Engelse toerist:

1. Excuse me. ....(Kan ik u misschien wat vragen?)
2. I want to go to Madam Tussaud, but I think I am .....(verdwaald).
3. Oh, ... (hoe kom ik daar)?
4. Yes, it is, so I have no ..... (idee) where I am.
5. Allright and where is the tube station?
6. ....(bedankt), I will find that!
7. ....(tot ziens).

Omstander:

1. Yes, what do you want?
2. Yes, you are! You have to go to the Dam.
3. Is this your first .....(bezoek) to Amsterdam?
4. Ok, you have to go by tube.
5. .... (Blijf rechtdoor lopen), turn right at the .....(tweede straat) and you find the tube station at you .....(linker) hand.
6. ....(Graag gedaan!)
7. ....(Tot ziens).

Spreekkaart B:

Nu ben je in Londen en wil je graag naar Buckingham Palace toe. Vraag de weg aan een omstander. Toevallig komt degene aan wie je het vraagt uit Italië. Raak met elkaar aan de praat in het engels, waarbij sowieso het volgende aan bod komt:

- De weg vragen
- De weg uitleggen
- Je met de bus moet
- Om de hoeveel tijd de bus ongeveer komt
- Waar je vandaan komt
- Wat voor bezienswaardigheden in beide landen zijn.

Les 5:

Spreekkaart A:

Het is kerstvakantie en je bent op bezoek bij een vriend(in) in Amerika. Jullie vertellen elkaar wat jullie leuk vinden aan kerst.

Persoon a:

1. Hi, do you like Christmas?
2. I .....(vier) it only with my mother and sister, my parents are .....(gescheiden).
3. It's .....(goed), I love Christmas too!
4. Yes and I like to get .....(cadeautjes)!
5. Really? Don't you .....(wachten) for the others?
6. Oh, we have to wait till the .....(avond). We have to watch the all day to the .....(cadeautjes)
7. Yeah, lucky you!

Persoon b:

1. Yes, I really do! It's so nice to be .....(samen) with the whole family.
2. Oh, ...(het spijt me).
3. Ok, that's fine. Do you like also to .....(versieren) the Christmas tree?
4. Me too! When I am awake I ..... (spring) out of my bed to take my .....(cadeautjes)!
5. No, we don't have to .....(wachten), it's normal in our country.
6. What a pity! I'm .....(blij) I don't have to wait.

Spreekkaart B:

Je bent nog steeds bij je vriend(in) in Amerika. Samen met je vriend(in) zit je op de bank, het is net kerstmis geweest. Vertel elkaar:

- Wat je hebt gekregen voor kerstmis.
- Waarom jullie kerstmis wel/niet leuk vinden.
- Dat je hoopt dat het gaat sneeuwen.
- Wat je leuk vind aan je eigen land.
- Hoe je jouw eigen land in één woord zou beschrijven.

Les 6:

Spreekkaart A:

Samen met je vriend(in) start je een gesprek over wat je vandaag al hebt gedaan en wat je nog gaat doen.

Leerling a:

1. What time did you get up ..... (deze ochtend)?
2. I got up a quarter of an hour earlier; I had to take a ..... (douche).
3. No ..... (ontbijt)? I have to take ..... (ontbijt) from my mum.
4. By bus. And you?
5. And after school, what do you do?
6. After school I.....(vul hier in wat je doet als je thuiskomt van school) And then we start (gebruikelijk) ..... dinner. Which time do you start ..... (avondeten) at home?
7. And in the evening? What do you do?
8. Me too!

Leerling b:

1. Today I got up at .....o'clock.
2. I take a ..... (douche) always in the evening. And most of the time I don't eat..... (ontbijt).
3. I'm ..... (altijd) so late, so I have no time for breakfast. But how do you get on school?
4. I have to bicycle.
5. After school I .....(vul hier in wat je doet als je thuiskomt van school. How about you? What do you do after school?
6. Most of the time we start ..... (avondeten) at .....o'clock.
7. I like to .....(vertel hier wat je leuk vindt om in de avond te doen).
8. And after that I have to go to bed at .....o'clock.

Spreekkaart B:

Nu ga je met je vriend(in) je weekplanning doorbespreken. Vertel elkaar wat je zoal in een week doet. Hierin moeten de volgende punten in elk geval voor komen:

- Hoe laat je opstaat.
- Hoe laat je in het weekend opstaat.
- Wat je na schooltijd doet
- Wat je 's avonds doet
- Wat je in het weekend doet
- Wanneer je jouw huiswerk maakt.

Les 7:

Spreekkaart A:

Je bent een journalist die een artikel wilt gaan schrijven over armoede. Graag zou je wat informatie willen over het project First8. De ene klasgenoot is de journalist en de andere klasgenoot is een vrijwilliger bij First8.

Journalist :

1. .... (Goedenmiddag)!
2. I'm ..... (nieuwsgierig) about a project. ....(Kunt u me iets vertellen over First8)?
3. .... (Het spijt me). ....(Ik zal mijzelf voorstellen). My name is ..... and I'm a journalist. I'm writing an ..... (artikel) about ..... (armoede).
4. I ..... (hoorde) that you made a videoclip. What's the ..... (doel) of that?
5. I understand, that's the reason why I'm writing this article.
6. The article will ..... (verschijnen) in The Guardian.
7. The Guardian is a British newspaper; it's the only British national newspaper to publish in full colour.
8. .... (Natuurlijk), I will send you a copy.
9. .... (Dank u!)

Vrijwilliger bij First8 :

1. .... (Goedenmiddag)!
2. ....(Sorry)?. .... (Wie ben jij?) And what is the reason of ..... (jouw bezoek)?
3. .... (Leuk je te ontmoeten). My name is .... And I serve as a ..... (vrijwilliger) for First8.
4. We want to motivate ..... (mensen) to take action against poverty themselves.
5. Where will the article ..... (verschijnen)?
6. What is The Guardian?
7. I would really like to receive a copy of ..... (het artikel).
8. .... (Dank u)!
9. .... (Geen problem)!

Spreekkaart B:

Nu zijn de rollen omgekeerd. De één is nu de journalist en de ander is nu een vrijwilliger bij War Child. In dit gesprek moeten de volgende punten in ieder geval aan bod komen:

- Voorstellen
- Het blad/de krant voor waar je het artikel schrijft.
- Wat War Child is.
- Waarom War Child een goed doel is.
- Dat je ook een kopie van het artikel wilt ontvangen.
- Bedanken voor het interview.

Les 8:

Spreekkaart A:

Naar aanleiding van de onderstaande advertentie bel je op. Daisy Johnson of William Burton zijn medewerkers van een jongerentijdschrift. Voordat je de camera krijgt willen ze eerst wat informatie van je.

Want to have a fantastic flash camera for free?

Call 09887 760126 and ask for Daisy Johnson or William Burton.

You'll get one if you're one of the first fifty callers!

Daisy Johnson of William Burton:

1. Hello, ...speaking.
2. Yes, please?
3. Oh, first you have to answer a..... (paar vragen).
4. What's your first name?
5. Vraag vervolgens ook:
  - Achternaam
  - Geboortedatum
  - Geboorteplaats
  - Adres
  - Postcode
  - Telefoonnummer
6. Okay, ...(ik weet genoeg) , thank you very much and .....(tot ziens)!
7. Oh, I'm sorry, you're not one of the fifty callers. ....(Volgende keer beter)!
8. No, it isn't. Have a nice day! (hang up the phone)

Beller n.a.v. de advertentie:

1. Hello, my name is.....
2. I'd like to get the camera, I saw the .....(advertentie).
3. Oh, that's all right.
4. My first name is.....
5. Beantwoord vervolgens in hele zinnen de vragen!
6. ....(Wacht eventjes)! What about the camera?
7. Wait!.....(is dit een grap)?

Spreekkaart B:

Nu bel je weer naar aanleiding van een advertentie, je wilt nu een boek telefonisch bestellen bij een boekenwinkel. Eén iemand werkt bij de boekenwinkel en de ander is degene die de bestelling doet. In het gesprek komt in ieder geval het volgende voor:

- Elkaar voorstellen.
- De reden waarom je belt.
- Het boek dat je wilt bestellen.
- Of het boek nog op voorraad ligt.
- Je naam en adresgegevens.
- Of er bezorgkosten zijn.
- De openingstijden van de boekenwinkel.

Les 9:

Spreekkaart A:

Je bent een uitwisselingsstudent uit Amerika. Je wilt graag weten wat Nederlandse leerlingen voor hobby's hebben. Jij begint het gesprek.

Uitwisselingsstudent:

1. Do you have any .....(hobby's)?
2. .... (Welke) is the most interesting to you?
3. .... (Waar) do you do your activity?
4. .... (Hoeveel tijd per week) do you spend on your hobby?
5. .... (Hoe oud was je) when you started your hobby?
6. Why did you..... (kiezen) this particular hobby?
7. I think you have an..... (interessante) hobby.
8. Yes, I have. .... (Mijn hobby's) are ..... and.....
9. My..... (favoriete hobby) is....., because.....
10. When I was..... years old, I started ..... (je hobby).
11. I do my hobby..... (vertel waar en wanneer je jouw hobby uitoefent).
12. Yes, it is!

Nederlandse leerling:

1. ....(Mijn hobby's) are ..... and .....
2. My .....(favoriete hobby) is....., because.....
3. I do my hobby .....(vertel waar je jouw hobby uitoefent)
4. I spend on my hobby ..... (maak af met hoeveel tijd per week je aan je hobby besteed).
5. ....(Op de leeftijd) of ..... I started to ..... (vul hier jouw hobby in).
6. I ..... (koos) this hobby, because .....
7. Yes, it is! But, what about you, do you have any ..... (hobby's)?
8. Sounds nice. .... (Welke) is the most interesting to you?
9. When did you start ..... (met jouw hobby)?
10. Where do you do your hobby?
11. It sounds like a nice hobby.

Spreekkaart B:

Je bent op vakantie en daar ontmoet je jouw vakantie vriend(in). Samen vertellen jullie elkaar over jullie hobby's. In dit gesprek komen sowieso de volgende punten aan bod:

- Welke hobby's jullie hebben.
- Welke hobby jullie het leukst vinden.
- Waarom die hobby het leukst is.
- De leeftijd waarop je voor het eerst deze hobby beoefende.
- Waar je deze hobby uitoefent.
- Hoe vaak je per week met deze hobby bezig bent.
- Of de ander die hobby wel of niet leuk vindt.

Les 10:

Spreekkaart A:

Je gaat uit eten in een Brits restaurant. De één is de ober en de ander is de klant. Het dagmenu is:

Starter: Chicken Noodle Soup

Main Course: Steak and Guinness Pie With Mash

Dessert: Strawberry Cheesecake

Ober:

1. ....(Goedenavond)
2. Can I take your ..... (bestelling)?
3. Yes, there is. The ..... (dagmenu) is: ..... (noem het dagmenu op).
4. I'm sorry I don't have tomato soup, but I have vegetable soup as other option.
5. It's Tender Steak and Smoked Bacon slowly cooked in a rich Guinness gravy, with Puff Pastry lid and served with Seasonal Vegetables and creamy Mashed Potatoes.
6. How would you like your steak?
7. .... (Dat is goed). And ..... (wilt u ook iets drinken)?
8. I'll be right back with your wine.

----- na een tijdje kom je terug bij de tafel, de ober begint weer -----

9. ....(Is alles naar wens)?
10. .... (Wilt u nog iets drinken)?

----- na een tijdje kom je terug bij de tafel, de ober begint weer -----

11. Would you care for dessert?
12. .... (Dat is goed). How would you like your ..... (koffie)?

----- na een tijdje roept de klant de ober, de klant begint ditmaal!!!-----

13. Of course. Here is your bill.
14. You're welcome. Have a good day!

Klant:

1. ....(Goedenavond)
2. Yes please, but is there also a ..... (dagmenu)?
3. Is there instead of chicken noodle soup, ... (tomatensoep)?
4. I love to ..... (proberen) the ..... (groentesoep). And what is the steak and guinness pie with mash?
5. Je kan kiezen uit: rare, medium of well done.
6. I like a glass of white wine, please.
7. Thank you!

----- na een tijdje kom je terug bij de tafel, de ober begint weer -----

8. Yes, ... (alles is in orde), thank you!
9. Yes, I like to drink .....(bestel wat je graag wilt drinken)

----- na een tijdje kom je terug bij de tafel, de ober begint weer -----

10. No, thank you. But I like a .....(kopje koffie), please.

11. Je kan kiezen o.a. uit: black, cream, sugar and decaf.

----- na een tijdje roept de klant de ober, de klant begint ditmaal!!!----

12. Excuse me! Can I have the ..... (rekening), please?

13. Here your are. Thank you very much.

Spreekkaart B:

Nu draaien jullie de rollen om. De één is de klant en de ander is de ober. In het gesprek moet het volgende in ieder geval voorkomen.

- Om je iets te drinken wilt.
- Of er ook tomatensoep is? → deze is helaas op, maar je hebt wel uiensoep.
- Dat je dan graag uiensoep wilt.
- Als hoofdgerecht wil je kip met patat.
- Je hoeft geen toetje.
- Je wilt alleen een kopje thee.
- De rekening vragen.

Les 11:

Spreekkaart A:

Je hebt een nieuwe sjaal en handschoenen nodig. Je stapt een winkel binnen en je wordt geholpen door de verkoopster. Eén iemand is de verkoper en de ander de klant. De verkoper begint het gesprek.

Verkoopster:

1. ....(Hallo, word je geholpen)?
2. How about this heavy wool ..... (sjaal)?
3. ....(Ja, dat heb ik). .... (Wat vind je) of this .....(groene sjaal)?
4. .... (Nee, het spijt me). I don't have a ..... (rode) scarf in stock. But I have this ..... (paarse sjaal)?
5. Is there anything else I can get you?
6. These are my last ..... (handschoenen).
7. No, it doesn't. .... (Het spijt me)
8. .... (Het is 75 pond).
9. Is there anything else I can get you?
10. Okay. .... (Een fijne dag gewenst)!
11. .... (Tot ziens)!

Klant:

1. .... (Nee, ik word niet geholpen). I'm interested in some ..... (sjaals).
2. .... (Ja, ik vind hem leuk). Do you have this .... (sjaal) also in other .... (kleuren)?
3. .... (Ik vind groen niet leuk). Do you have a ..... (rode sjaal)?
4. I like that one! I'll take it.
5. Yes, I'm also looking for ..... (handschoenen).
6. I like them, but they don't match with the ..... (sjaal).
7. .... (Het is goed). I'll take the ..... (sjaal). .... (Hoe duur is die)?
8. Here you are.
9. No, that's should be it. .... (Dank u wel).
10. .... (Dank u wel, tot ziens)!

Spreekkaart B:

Nu draaien jullie de rollen om en is de ander nu de verkoopster en de ander de klant. Als klant ben je op zoek naar een broek en een rood shirt. Helaas zijn alle rode shirts uitverkocht, je hebt nog wel groene shirtjes. In het gesprek moeten de volgen punten in ieder geval aan bod komen:

- elkaar netjes begroeten.
- Vragen of je geholpen wordt.
- Hoeveel de broek en het shirt kosten.
- Afrekenen.
- Tot ziens.

Les 12:

Spreekkaart A:

Mederwerker van het reisbureau:

1. Freedom Travel. .... (Hoe kan ik u helpen)?
2. Okay. What is your .... (bestemming)?
3. Okay. Let me check what .... (vluchten) are .... (beschikbaar)?
4. And when will you be .... (terug komen)?
5. .... (Dat is goed). Let me see...
6. .... (De prijs) for the .... (vlucht) is almost ..... (dubbel) the ..... (prijs) you would ..... (betalen) if you leave the day before.
7. It's only 980 pounds.
8. .... (Okee). That's .... (vlucht) 1070 from Amsterdam to Helsinki.
9. Sure, ... (geen problem). And could I have your name please?
10. And I need your ..... (paspoortnummer).
11. .... (Dat is goed), I have made your ..... (reservation). This is your ..... (reserveringsnummer).
12. .... (Geen dank)! ..... (Nog een fijne dag)!

Reiziger:

1. Yes, I'd like to make a flight ..... (reservering) for the twenty – third of this ..... (maand).
2. Well. I'm ..... (vlieg) to Helsinki, Finland.
3. Thank you.
4. Well, I'd like to catch a return ..... (vlucht) on the twenty – ninth. And I'd like the ..... (goedkoopste vlucht) ..... (beschikbaar).
5. Yeah?
6. Whoo. Let's go with the ..... (goedkopere vlucht). By the way, ... (hoeveel is het)?
7. .... (Dat is goed). Well, let's go with that.
8. All right. And, I'd like to ..... (verzoeken) a ..... (vegetarische maal).
9. My name is .....
10. My ..... (paspoortnummer) is M12345678.
11. .... (Dank u wel)

Spreekkaart B:

Nu draaien jullie de rollen om, één iemand werkt nu op het reisbureau en de ander wil een reis maken. Dit keer wil je vanaf Amsterdam vliegen naar Londen. De volgende punten komen aan bod:

- Je wilt graag in de ochtend heen vliegen.
- Je wilt in de avond terug vliegen.
- Je wilt gaan van 25 juni t/m 29 juni.
- Je wilt de goedkoopste vlucht.
- Je wilt een vegetarische maaltijd.
- Je verblijft 5 dagen.
- Je persoonlijke gegevens (naam, adres, paspoortnummer).

Les 13:

Spreekkaart A:

Samen met een vriend ga je het hebben over jullie bijbaantjes.

Vriend A:

1. Hi ..... (naam van je vriend) .....(Hoe gaat het?)
2. ....(Met mij gaat het ook goed)
3. I'm working as a .....(kassameisje)
4. Yes, I do. The people are ..... (aardig). But it's hard work and ..... (het wordt slecht betaald).
5. It's okay. What about you? Are you working your way through school?
6. Oh, what do you do there?
7. ....(Vind je je baan leuk)?
8. ....(het klinkt als een leuke baan).
9. Do you know if they need more workers?
10. Yeah, ... (dat is waar)
11. I'm going to ..... (bellen) the company ..... (nu meteen)!
12. Thanks for letting me know. I'll call tomorrow.
13. ....(Dank je wel)!

Vriend B:

1. Hi ..... (naam van je vriend). ....(Met mij gaat het goed, dank je wel) And you?
2. So tell me about your ..... (baan).
3. .... (Klink leuk). .... (Vind je jouw baan leuk)?
4. Oh, what a pity!
5. Yeah. I ..... (werk) three times a week at a restaurant ..... (vlakbij) campus.
6. I'm a cook.
7. .... (Het is prima). The other workers are ..... (aardig) and the pay isn't .....(slecht).
8. .... (Ja, dat is zo).
9. ....(Ik weet het niet), but you can .....(altijd) try!
10. The number is 050-1232366.
11. That won't help, because the company is closed on ..... (donderdag).
12. .... (Succes)!
13. .... (Graag gedaan)!

Spreekkaart B:

Bij deze spreekkaart vertellen jullie weer over jullie bijbaantjes. Nu werkt één iemand als schoonmaker en de ander in een schoenenwinkel. In het gesprek moet het volgende in ieder geval aan bod komen:

- Dat beide baantjes hard werken is.
- Dat het schoonmaken goed verdient.
- Dat je alleen nooit collega's ziet tijdens het schoonmaken.
- Dat je bij je baantje in de schoenenwinkel leuke collega's hebt.
- Dat je baas in de schoenenwinkel een eikel is.
- Dat jullie beide eigenlijk wel een ander baantje zouden willen hebben.
- Welk baantje jullie graag zouden willen hebben.

Les 14:

Spreekkaart A:

Hieronder staan 3 stellingen waar jullie kort over gaan discussiëren. Je hoeft het er zelf niet mee eens te zijn, maar hou je wel aan je rol. Geef bij elke stelling twee redenen waarom je het wel of niet eens bent met de stelling. Tot slot bedenk je samen een 4^e stelling en houd je een korte discussie, net als bij de andere 3 stellingen.

Persoon A:

Stelling 1. English is the most important school course.

- Jij begint. Lees stelling 1 hardop voor.
- Zeg dat je het er niet mee eens bent, omdat je Wiskunde belangrijker vindt (argument 1). I disagree, because .....
- Zeg dat je het nodig hebt in het dagelijkse leven (argument 2). I think that you need.....

Stelling 2. Madonna is the best singer ever.

- Zeg dat je het er helemaal mee eens bent, omdat Madonna wereldwijd zo'n 120 miljoen albums heeft verkocht (argument 1). I totally agree, because...
- Reageer hierop met een vraag. Why do you think ... ?
- Zeg dat Madonna de Queen of Pop is (argument 2) en sluit het gesprek af.

Stelling 3. Drinking Cola every day is good for you.

- Jij begint. Lees stelling 3 hardop voor.
- Zeg dat je het er niet mee eens bent en zeg waarom (argument 1) I disagree, because...
- Reageer hierop en noem een andere reden (argument 2).

Stelling 4. .... (bedenk samen een stelling)

- Zeg dat je het er mee eens en waarom (argument 1).
- Vraag waarom hij/ zij dat vindt.
- Reageer hierop (argument 2) en sluit het gesprek af.

Persoon B

Stelling 1. English is the most important schoolcourse.

- Zeg dat je het er mee eens bent, omdat je Engels nodig als je op vakantie gaat in het buitenland (argument 1).
I agree, because I think.....
- Reageer hierop met een vraag. Why do you think .....
- Reageer hierop (argument 2) en sluit het gesprek af.
English is more important to me, because .....

Stelling 2. Madonna is the best singer ever.

- Jij begint. Lees stelling 2 voor.
- Zeg dat je het er niet mee eens bent, omdat DJ Tiësto veel populairder is (argument 1). I disagree, because...
- Zeg dat DJ Tiësto de eerste DJ was die de Olympische Spelen muzikaal mocht openen (argument 2).

Stelling 3. Drinking Cola every day is good for you.

- Zeg dat je het er helemaal mee eens bent en zeg waarom (argument 1).
I totally agree, because .....
- Reageer hierop met een vraag. Why do you think ...
- Reageer hierop (argument 2) en sluit het gesprek af.

Stelling 4. .... (bedenk samen een stelling)

- Jij begint. Lees stelling 4 voor.
- Zeg dat je het er niet mee eens bent en zeg waarom (argument 1)
- Reageer hierop en noem een andere reden (argument 2).